

Головбух Агро

№ 22
Листопад 2025

 Експертус
ЦИФРОВЕ ВИДАВНИЦТВО

Коли ризикуєте втратити сільгоспчастку: п'ять роз'яснень контролерів

Єдиний податок
четвертої групи: МПЗ,
форс-мажор і звітність
під час війни

Електронна ТТН:
нові правила
контролю перевезень

Узуфрукт у сільському
господарстві:
що врахувати та
як застосовувати

ВЕБІНАРИ

Лише гарячі теми

Головбух
Агро

Безплатно для передплатників

Олена
Озерова

Тетяна
Купчик

Альона
Любанова

Ганна
Чернишова

Олена
Сердюк

Реєструйтеся на seminar.expertus.com.ua

Отримуйте відповіді від експертів
під час прямих трансляцій

Переглядайте записи минулих вебінарів

Скарбничка порад

Колеги, запрошуємо вас 10 грудня об 11:00 на наш вебінар на тему «Як єдиннику четвертої групи вберегти сільгоспчастку на 2026 рік: алгоритм дій». На цьому заході разом із експертом розберете, які доходи впливатимуть на Розрахунок сільгоспчастки, які доходи варто оптимізувати до закінчення звітного року, а також як виконати аудит рядка 3.1 Розрахунку сільгоспчастки в частині коштів держпідтримки, щоб не злетіти зі «спрошенки». Ставте запитання експерту в е-журналі «Головбукх Агро». Вичерпні відповіді отримаєте на заході.

Цього номера в полі уваги — добірка свіжих роз'яснень податківців, що допоможуть уникнути ризиків втратити сільгоспчастку. Адаже дотримана частка в 2025 році збереже агровиробникам — платникам єдиного податку четвертої групи — право бути спрощенцями наступного року.

Також розповімо про новий вид речового права на майно — узуфрукт, який підприємства отримали зі скасуванням Господарського кодексу. Дізнаєтеся, в чому його сутність і наскільки узуфрукт буде дотичним до сільгоспдіяльності підприємств приватного сектора економіки.

Звертаємо увагу, що 3 листопада в Україні розпочали приймати заявки від операторів електронного документообігу на тестування системи електронної ТТН. Уже в грудні 2025-го бізнес зможе оформлювати ТТН онлайн без паперових дублювань. Розповімо, як це працюватиме, що міститиме база даних і кому ще знадобляться паперові копії.

А ще наші експерти підготували для вас чимало роз'яснень і корисних порад про те:

- як оформити та списати загиблі саджанці. У пригоді стануть готовий зразок і Пам'ятка. Скачайте їх і користуйтеся;
- хто може подати заявку на компенсацію витрат на гуманітарне розмінування сільгоспземель і як працює програма;
- як аграрію — єдиннику четвертої групи — визначити мінімальне податкове зобов'язання, зберегти статус під час форс-мажору та відобразити землі на окупованих територіях. Ознайомтеся з актуальними роз'ясненнями ДПС із посиланнями на Податковий кодекс, ЗІР і норми перехідних положень воєнного часу.

Якщо залишаться запитання, то телефонуйте на Гарячу лінію Головбукх Агро за номером **0 800 21 11 32** або пишіть нам на agro@expertus.com.ua.

Працюємо разом задля перемоги!

З повагою
Наталія Дубчак,
головний редактор

Михайленко Дмитро,

керуючий партнер юридичної компанії «Crowe LF Ukraine», голова Комітету підприємців з податкових питань при Торгово-промисловій палаті України

Добродій Тетяна,

головний консультант секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики

Єфімов Олександр,

адвокат, аудитор, доцент кафедри цивільного та трудового права Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, доктор філософії права

Висицька Ірина,

адвокат із 21-річним досвідом у сфері земельних відносин, керуюча Адвокатським бюро «Висицької «ВІВ Лігал»

Кричун Петро,

президент Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України, канд. екон. наук (PhD), MBA, CFO групи компаній

Рогозний Сергій,

сертифікований аудитор, юрист, керівник комітету з фінансів Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України

Чмерук Микола,

начальник Офісу великих платників податків ДПС

податки

Олена Озерова

- 3** Коли ризикуєте втратити сільгоспчастку: п'ять роз'яснень контролерів

Олена Сердюк

- 8** Єдиний податок четвертої групи: МПЗ, форс-мажор і звітність під час війни

організація діяльності

Олена Сердюк

- 11** Компенсація за розмінування сільгоспземель: хто може подати заявку та як працює механізм

Ірина Висіцька

- 15** Узуфрукт у сільському господарстві: що врахувати та як застосовувати

облік

Олена Сердюк

- 20** Електронна ТТН: дорожня карта переходу і нові правила контролю перевезень

Федір Баглик

- 23** Рахунок-фактура, рахунок, рахунок-договір: коли та як складати

галузі

Олена Сердюк

- 27** Як списати загиблі саджанці

управління ризиками

Олена Сердюк

- 32** Обов'язкова сертифікація бухгалтерів: чи зможете ви залишитися у професії

кадри для бухгалтера

Ольга Догадіна

- 36** Трудова книжка: 25 відповідей на запитання

Микола Кирильчук

- 45** Працівники з інвалідністю: військовий облік, відстрочка та ліміт на бронювання

Агровиробники – платники єдиного податку четвертої групи – мають пильнувати частку сільгосптоваровиробництва у дохідних операціях. Адже дотримана частка в 2025 році збереже їм право бути спрощенцями наступного року. Тримайте добірку свіжих роз'яснень податківців, що допоможуть уникнути ризиків

Коли ризикуєте втратити сільгоспчастку: п'ять роз'яснень контролерів

Олена Озерова,
керівник експертної
групи Експертус
Головбух, Київ

Агровиробники, які планують долучитися до четвертої групи платників єдиного податку або хочуть підтвердити перебування у лавах спрощенців у 2026 році, складають і подають не пізніше ніж 20 лютого поточного року до ДПС за своїм місцезнаходженням та/або місцем розташування земельних ділянок **Розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва**¹ (далі — Розрахунок).

Мінекономіки оприлюднило **проект наказу**², яким пропонує оновити форму Розрахунку. Документ пропонує доповнити показником, яким скоригують загальну суму доходу сільгосптоваровиробника, а саме: «сума доходу від операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів та доходи, отримані від емітента корпоративних прав, інвестиційних сертифікатів чи інших цінних паперів, що засвідчують його право власності на частку (пай) у майні (активах) емітента, у зв'язку з розподілом частини його прибутку». Востаннє Мінагрополітики вносило зміни до Розрахунку Наказом № 1900³.

Частка сільгосптоваровиробництва (далі — сільгоспчастка) в 2025 році за даними Розрахунку загалом має становити **не менше ніж 75%** (пп. «а» пп. 4 п. 291.4 Податкового кодексу України; ПК). Інакше в 2026 році аграрію доведеться попрощатися зі статусом спро-

¹ Розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва, затверджений наказом Мінагрополітики від 26.12.2011 № 772.

² Сайт Мінекономіки (me.gov.ua): Головна → Обговорення проектів документів → Проект наказу Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України «Про внесення змін до Розрахунку частки сільськогосподарського товаровиробництва».

³ Наказ Мінагрополітики «Про внесення змін до Розрахунку частки сільськогосподарського товаровиробництва» від 26.06.2025 № 1900.

СТАТТІ ДО ТЕМИ

Із 18 липня оновили
Розрахунок сільгоспчастки:

чи все сталося,
як бажалося
(«Головбух Агро»,
№ 15/2025)

Статус спрощення
четвертої групи:
що зробити зараз,

аби не втратити
в 2025 році
(«Головбух Агро»,
№ 23/2024)

щенця. Виняток становлять сільгосптоваровиробники, які зазнали форс-мажорних обставин через воєнні дії.

Тож кінець 2025-го — саме той час, аби вжити заходів щодо утримання сільгоспчастки. У цьому допоможуть роз'яснення контролерів. Зокрема, індивідуальні податкові консультації (ІПК).

Проаналізуємо поради податківців.

Внесок до додаткового капіталу іншого підприємства

СИТУАЦІЯ

Фермерське господарство (ФГ) — платник єдиного податку четвертої групи — власник корпоративних прав двох товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ) — планує збільшити додатковий капітал цих ТОВ без зміни розміру статутного капіталу та без внесення змін до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань (ЄДР). Чи вплине внесок до додаткового капіталу інших ТОВ, наступне повернення внеску на Розрахунок і можливість працювати на статус спрощенця наступного року?

Позиція податківців

Здавалося б, як внески до додаткового капіталу можуть загрожувати сільгоспчастці. Адже у жодній зі сторін вони **не відповідають критеріям доходів** згідно з НП(С)БО 15 «Дохід». Однак в ІПК № 5675⁴ контролери роблять цікаві, але не нові висновки.

Внесок до додаткового капіталу ТОВ без зміни розміру його статкапіталу вони прирівнюють до фіндопомоги — безповоротної

або поворотної згідно з підпунктом 14.1.257 ПК. Коли ТОВ повертатиме фіндопомогу ФГ, надходження коштів у бухобліку збільшать активи платника єдиного податку четвертої групи. Відповідно, суму доходу вони хочуть бачити в загальному доході сільськогосподарського товаровиробника (рядок 2

Розрахунку), що вплине й на розрахунок сільгоспчастки (рядок 5 Розрахунку).

Отже, якщо плануєте зробити внески до додаткового капіталу суб'єкта господарювання, корпоративними правами якого володієте, у протоколі (рішенні) засновників і первинних документах акцентуйте увагу на **безповоротному характері додаткових внесків**.

Продаж надлишкової сонячної енергії

СИТУАЦІЯ

Платник єдиного податку четвертої групи має намір придбати обладнання для виробництва електричної енергії з відновлюваних джерел, зокрема, шляхом встановлення

Розмір сільгоспчастки зменшує

внесок до додаткового капіталу, що повертають єдиннику четвертої групи

⁴ ІПК ДПС від 24.10.2025 № 5675/ІПК/99-00-04-03-03 ІПК.

сонячних панелей. Електричну енергію споживатиме у власній діяльності, до мережі передаватиме винятково надлишкову електроенергію, що виробляють сонячні панелі. Чи призведе продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом до порушення умов перебування на четвертій групі єдиного податку?

Позиція податківців

В ІПК № 4897⁵ контролери не вбачають перепон у тому, щоб платник єдиного податку четвертої групи міг реалізувати підакцизні товари, зокрема, вироблену електричну енергію. Проте відзначають: дохід від продажу електричної енергії з відновлюваних джерел енергії не увійде до сільгоспдоходу (рядок 1 Розрахунку), а збільшить загальну суму доходу сільськогосподарського товаровиробника (рядок 2 Розрахунку).

Отже, аграрії, які продають надлишкову сонячну енергію, мають контролювати, щоб розмір доходу від цієї діяльності не перевищив сільгоспчасту та не сприяв переходу єдинника на загальну систему оподаткування в 2026 році.

Аналогічну позицію контролери висвітлили й щодо доходів від продажу на сторону біометану та електроенергії, що виробили шляхом переробки власної агропродукції (ІПК № 4026⁶).

Сільгоспчастку спрощенця зменшать

доходи від продажу згенерованої і проданої на сторону сонячної енергії

Агропослуги стороннім організаціям

СИТУАЦІЯ

ТОВ — платник єдиного податку четвертої групи — вирощує зернові культури та овочі, а також надає стороннім організаціям агротехнічні послуги (оранка, культивування, дискування, посів, внесення добрив і засобів захисту рослин за допомогою власної техніки). Чи має право ТОВ урахувати доходи від надання агротехнічних послуг у рядку 1.8 Розрахунку?

Позиція податківців

Контролери вважають, що ТОВ-єдинник не має права враховувати доходи від надання стороннім організаціям агротехнічних послуг, пов'язаних з обробкою землі та вирощуванням урожаю, в рядку 1.8 Розрахунку (ІПК № 4196⁷).

Доходи від надання супутніх агропослуг

збільшать сільгоспчастку лише перетворених підприємств

Адже до рядка 1.8 «Доходи, отримані протягом останнього податкового (звітного) періоду від надання супутніх послуг» включають суми доходів лише сільськогосподарські товаровиробники, які протягом звітного року утворені шляхом злиття, приєднання, перетворення, поділу або виділення.

⁵ ІПК ДПС від 11.09.2025 № 4897/ІПК/99-00-04-03-03 ІПК.

⁶ ІПК ДПС від 25.07.2025 № 4026/ІПК/99-00-04-03-03 ІПК.

⁷ ІПК ДПС від 04.08.2025 № 4196/ІПК/99-00-04-03-03 ІПК.

Часткова компенсація вартості сільгосптехніки

СИТУАЦІЯ

Чи вважати платнику єдиного податку четвертої групи часткову компенсацію вартості придбаної техніки згідно з Постановою № 130⁸ державною підтримкою сільськогосподарства за статтею 16-1 розділу V-1 Закону № 1877⁹? Чи можна включити дохід до рядка 3.1 Розрахунку?

Позиція податківців

Контролери категорично проти визнавати часткову компенсацію вартості придбаної вітчизняної агротехніки, як і компенсацію відсотків за програмою «Доступні кредити 5—7—9%», бюджетною дотацією до статті 16-1 розділу V-1 Закону № 1877. Тож порядок заповнення Розрахунку трактують буквально. На думку податківців, до рядка 3.1 Розрахунку потрапляють винятково суми одержаних із держбюджету коштів фінпідтримки, що надають у межах вимог Закону № 1877 сільськогосподарським товаровиробникам, яких внесли до Реєстру отримувачів бюджетної дотації (ІПК № 4097¹⁰, ІПК № 3908¹¹).

До рядка 3.1 Розрахунку потрапляють лише доходи від бюджетних дотацій згідно з вимогами статті 16-1 розділу V-1 Закону № 1877. Решта доходів за будь-якими програмами держпідтримки зменшать сільгоспчастку.

Отже, доходи у вигляді часткової компенсації вартості придбаної вітчизняної сільгосптехніки **зменшать сільгоспчастку на 2026 рік**.

Продаж сільгосппродукції, зібраної після відчуження землі

СИТУАЦІЯ

ТОВ має в користуванні (оренді) земельні ділянки сільськогосподарського призначення, права оренди на які зареєстрували в Держреєстрі. Планує продати частину прав оренди земельних ділянок, на яких виконали обробіток землі та посіяли сільськогосподарські культури на врожай 2025 року. Посіви на проданих правах оренди на землю залишаються власністю ТОВ, яке має право на дорощування та збір урожаю в 2025 році. Чи можна включити дохід від продажу цієї продукції до рядка 1 Розрахунку?

Позиція податківців

Вирощена та зібрана ТОВ сільгосппродукція на земельних ділянках, права оренди на які підприємство продало після її посіву, **не є сільськогосподарською**

⁸ Постанова КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва» від 01.03.2017 № 130.

⁹ Закон України «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» від 24.06.2004 № 1877-IV.

¹⁰ ІПК ДПС від 29.07.2025 № 4097/ІПК/99-00-04-03-03 ІПК.

¹¹ ІПК ГУ ДПС у Вінницькій обл. від 18.07.2025 № 3908/ІПК/02-32-04-01-16.

продукцією згідно з вимогами підпункту 14.1.234 ПК (ІПК № 3398¹²). Адже цю сільськогосподарську продукцію виробили (виростили) на угіддях, які не належать сільськогосподарському товаровиробнику на праві власності чи на праві користування. Права користування земельними ділянками ТОВ відчужило.

Отже, дохід, що одержить ТОВ у майбутньому від реалізації продукції, яку отримали на земельних ділянках, права оренди на які будуть відчужені після її посіву, **не збільшуватиме дохід** від реалізації сільськогосподарської продукції (рядок 1 Розрахунку). Цей дохід увійде до загальної суми доходу сільськогосподарського товаровиробника (рядок 2 Розрахунку).

Дохід від продажу майбутнього врожаю, що збере агровиробник на проданих або отриманих в оренду землях, **збільшить загальні доходи та зменшить сільгоспчастку**.

Заперечують контролери й зарахування до сільгоспдоходів надходжень від продажу готової продукції, яку зібрали з орендованої землі разом із незавершеним виробництвом. В ІПК № 2719¹³ податківці відзначають: дохід, що одержить ТОВ — платник єдиного податку четвертої групи — в майбутньому від реалізації урожаю кукурудзи, отриманого в результаті збору врожаю незавершеного виробництва (посівів кукурудзи), **не збільшить сільгоспдоходи**. Оскільки посіви кукурудзи, які передали за договором купівлі-продажу як незавершене виробництво, не відповідають поняттю сільськогосподарської продукції (пп. 14.1.234 ПК). Тож дохід від реалізації урожаю кукурудзи **збільшить загальну суму доходу** сільськогосподарського товаровиробника (рядок 2 Розрахунку).

¹² ІПК ДПС від 23.06.2025 № 3398/ІПК/99-00-04-03-03 ІПК.

¹³ ІПК ДПС від 19.05.2025 № 2719/ІПК/99-00-04-03-03 ІПК.

Дізнайтеся, як аграрію – єдиннику четвертої групи – визначити мінімальне податкове зобов'язання, зберегти статус під час форс-мажору та відобразити землі на окупованих територіях. Ознайомтеся з головними податковими роз'ясненнями осені 2025 року в огляді експерта

Єдиний податок четвертої групи: МПЗ, форс-мажор і звітність під час війни

Олена Сердюк,
провідний експерт
із податкового обліку
Експертус Головбух,
канд. екон. наук, доцент,
Київ

Платники єдиного податку четвертої групи мають правильно розраховувати мінімальне податкове зобов'язання (МПЗ) і враховувати нюанси збереження податкового статусу в разі форс-мажору. Важливо також знати, чи подавати в декларації інформацію про земельні ділянки, що розташовані на територіях бойових дій або тимчасової окупації, а також які ділянки тимчасово звільнили від оподаткування.

Розглянемо актуальні роз'яснення ДПС із посиланнями на Податковий кодекс України (ПК), ЗІР і норми перехідних положень воєнного часу.

МПЗ для єдинників четвертої групи в 2025 році

Як юрособам – платникам єдиного податку четвертої групи – визначити загальне МПЗ?

МПЗ щодо земельної ділянки, нормативну грошову оцінку (НГО) якої провели, та МПЗ щодо земельної ділянки, НГО якої не провели, обчислюють за формулами, наведеними в статті 38-1 ПК.

Нюанси визначення загального МПЗ платників єдиного податку встановлює стаття 297-1 ПК.

Пункт 67-1 підрозділу 10 розділу XX ПК встановлює, що під час визначення МПЗ **за 2025 рік і наступні роки**, закінчуючи роком, у якому припинять або скасують воєнний стан, **коефіцієнт «К»**, визначений у підпунктах 38-1.1.1 і 38-1.1.2 ПК, застосовують із значенням **0,057** (ЗІР, підкатегорія 108.02.08¹).

¹ ЗІР, підкатегорія 108.02.08: zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=43687.

Збереження статусу спрощенця четвертої групи сільгоспвиробником у разі форс-мажору

Як сільгоспвиробнику зберегти статус платника єдиного податку четвертої групи в разі форс-мажору?

Податківці пояснюють², що статус платника єдиного податку четвертої групи зберігається, якщо дотримаєте всіх необхідних процедур і маєте **належні підтвердження** форс-мажору.

Коли орган контролю отримає податкову **звітність із додатками**, що підтверджують наявність форс-мажору, він зобов'язаний встановити причиново-наслідковий зв'язок між цими обставинами та неможливістю дотримання критерію щодо частки сільськогосподарського товаровиробництва.

Контролери рекомендують сільськогосподарським товаровиробникам у разі виникнення форс-мажорних обставин завчасно подбати про документальне підтвердження цих подій і підтримувати зв'язок із органами контролю.

Обов'язок зазначити в Додатку 1 до декларації інформацію про земельні ділянки на територіях бойових дій чи тимчасової окупації

Чи юрособі – платнику єдиного податку четвертої групи – зазначити інформацію про земельні ділянки, що розташовані на територіях активних бойових дій та/або на тимчасово окупованих рф територіях України, в Додатку 1 «Відомості про наявність земельних ділянок» до податкової декларації платника єдиного податку четвертої групи?

Так. З огляду на те, що в Додатку 1 до податкової декларації платника єдиного податку четвертої групи (*далі* — Декларація) зазначають дані про кожен документ, який встановлює право власності та/або користування земельними ділянками, в т. ч. про кожен договір оренди земельної частки (паю), то в Додатку 1 до Декларації зазначайте інформацію про **всі земельні ділянки**, в т. ч. розташовані на територіях активних бойових дій та/або на тимчасово окупованих рф територіях України, які належать юридичній особі — платнику єдиного податку четвертої групи — на праві власності або користування.

На підставі пункту 46.4 ПК юридична особа — платник єдиного податку четвертої групи — подає Додаток 1 до Декларації, де зазначає **інформацію щодо земельних ділянок**, які розташовані на територіях активних бойових дій та/або на тимчасово окупованих рф територіях

² Сайт ГУ ДПС у Луганській обл. (lg.tax.gov.ua): Головна → Прес-центр → Новини → Запитували — відповідаємо: про збереження статусу платника єдиного податку четвертої групи сільгоспвиробником у разі наявності форс-мажору.

України, що належать цій особі на праві власності або користування (ЗІР, підкатегорія 108.02.05³).

Оподаткування земельних ділянок, непридатних для використання через загрозу забруднення або розташованих у зоні бойових дій та окупації

Чи є об'єктом оподаткування для юросіб – платників єдиного податку четвертої групи – земельні ділянки, непридатні для використання у зв'язку з потенційною загрозою їх забруднення вибухонебезпечними предметами та/або розташовані на територіях, на яких ведуть (велися) бойові дії, або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями рф?

Не є об'єктом оподаткування на період консервації або на період, коли земельні ділянки забруднили вибухонебезпечними предметами, або на період, коли земельні ділянки визнали потенційно забрудненими вибухонебезпечними предметами.

Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного стану на території України, єдиний податок четвертої групи з площ сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду, що розташовані на територіях, на яких ведуть бойові дії, або територіях, які тимчасово окуповані збройними формуваннями рф, справляють, зважаючи на особливості, визначені підпунктом 69.33 підрозділу 10 розділу XX ПК.

Водночас ця норма визначає, що тимчасово, з 1 березня 2022 року, не нараховують і не сплачують єдиний податок четвертої групи з площі сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду, що перебувають у власності сільськогосподарського товаровиробника або надані йому в користування, в т. ч. на умовах оренди, **у податкових періодах, коли на територіях, на яких розташовані ці сільськогосподарські угіддя та/або землі водного фонду, ведуть бойові дії або території тимчасово окупували збройні формування рф, до дати завершення на цих територіях активних бойових дій або тимчасової окупації рф.**

Дія підпункту 69.33 підрозділу 10 розділу XX ПК не поширюється на земельні ділянки, розташовані на територіях, на яких ведуть активні бойові дії, або тимчасова окупація рф завершена **до 1 травня 2022 року** (ЗІР, підкатегорія 108.02.02⁴).

³ ЗІР, підкатегорія 108.02.05: zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=43491; Сайт ГУ ДПС у Тернопільській обл. (tr.tax.gov.ua): Головна → Прес-центр → Новини → Чи потрібно платнику єдиного податку 4 групи вказувати у Додатку 1 землі на територіях бойових дій чи тимчасової окупації?

⁴ ЗІР, підкатегорія 108.02.02: zir.tax.gov.ua/main/bz/view/?src=ques&id=43642.

організація діяльності

Уряд 10 жовтня 2025 року розширив дію програми компенсації витрат на гуманітарне розмінування. Відтепер скористатися нею можуть фізособи та самозайняті у сфері сільського господарства. Раніше таке право мали лише юрособи та ФОПи – агровиробники. Експерт підкаже, як працює програма

Компенсація за розмінування сільгоспземель: хто може подати заявку та як працює механізм

Олена Сердюк,
провідний експерт
із податкового обліку
Експертус Головбух,
канд. екон. наук, доцент,
Київ

Мінекономіки повідомило¹, що уряд розширив державну програму компенсації розмінування агроземель на домогосподарства. Відтепер скористатися програмою компенсації витрат за гуманітарне розмінування зможуть **не тільки юрособи та ФОПи, а й фізособи або самозайняті** у сфері сільського господарства. Відповідні зміни до Порядку № 284² ухвалив Кабмін. Кожен власник чи орендар земельної ділянки може подати заяву на розмінування коштом держави і після очищення безпечно працювати.

Хто має право на компенсацію та в якій сумі

Право на компенсацію витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення (далі — компенсація) мають:

- **фізособи**, в т. ч. домогосподарства, фізособи, які провадять діяльність, що пов'язана з веденням особистого селянського господарства;
- **самозайняті особи** у сфері сільського господарства без створення юрособи, які займаються сільськогосподарською діяльністю на земельних ділянках сільськогосподарського призначення, що перебувають у їх власності та/або у користуванні (далі — виробники сільськогосподарської продукції);

¹ Сайт Мінекономіки (me.gov.ua): Головна → Додаткове меню → Прес-центр → Новини → Уряд розширив державну програму компенсації розмінування агроземель на домогосподарства.

² Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення, затверджений постановою КМУ від 12.03.2024 № 284.

- **ФОПи або юрособи** незалежно від організаційно-правової форми, які є виробниками сільськогосподарської продукції на земельних ділянках сільськогосподарського призначення, що перебувають у їх власності та/або у користуванні (далі — сільськогосподарські товаровиробники);
- **сільськогосподарські товаровиробники**, які є сертифікованими операторами протимінної діяльності (п. 2 Порядку № 284).

Компенсацію надають за рахунок бюджетних коштів на безповоротній основі за фактично надані сертифікованими операторами протимінної діяльності послуги з розмінування земельних ділянок сільгосппризначення (п. 3 Порядку № 284).

Компенсацію надають **одноразово за розмінування кожної земельної ділянки** сільськогосподарського призначення.

Документи, які є підставою для компенсації, підтверджують, що **кадастровий номер** земельної ділянки, яка є об'єктом здійснення заходів з розмінування, збігається з кадастровим номером земельної ділянки, щодо якої подали заявку на отримання компенсації (п. 7 Порядку № 284).

Види, суми компенсації і форми заявок наводимо в *Таблиці*.

Види, суми компенсації і форми заявок

№ з/п	Вид компенсації	Сума компенсації	Форма заявки	Документи до заявки
1	Компенсація сільськогосподарським товаровиробникам, виробникам сільськогосподарської продукції за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення (п. 2 Порядку № 284)	Якщо послуги з розмінування надали з 15 квітня 2024 року — компенсація в розмірі 100% вартості цих послуг (п. 3 Порядку № 284)	Сільськогосподарські товаровиробники подають заявку згідно з додатком 1 через Державний аграрний реєстр (ДАР). Заявку подають до: — 5 грудня — для закупівель послуг з розмінування; — 25 грудня — для планування закупівель на наступний бюджетний період (п. 9 Порядку № 284). Виробники сільськогосподарської продукції подають заявку згідно з додатком 5 через ДАР (п. 9-1 Порядку № 284)	Додайте до заявки: — первинні бухгалтерські документи , що підтверджують факт надання послуг з розмінування; — копію сертифіката про передачу відповідальності щодо очищеної території або гарантійного листа на вивільнену за результатами нетехнічного обстеження територію; — локалізований звіт сертифікованого оператора протимінної діяльності з нетехнічного обстеження (якщо забруднення часткове) (п. 7 Порядку № 284)
2	Компенсація сільськогосподарським товаровиробникам за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що розмінували в період із 24 лютого 2022 року по 15 квітня 2024 року (п. 2 Порядку № 284)	Якщо послуги з розмінування надали в період із 24 лютого 2022 року включно — компенсацію надають у розмірі, що не перевищує 80% таких послуг , визначених згідно з Методичними рекомендаціями № 9180 ³ , але не більше ніж 80% понесених витрат (п. 3 Порядку № 284)	Сільськогосподарські товаровиробники подають до Центру гуманітарного розмінування (ЦГР) заявку на отримання компенсації за формою згідно з додатком 4 (<i>галі</i> — заявка згідно з додатком 4) в електронній формі на адресу електронної пошти, визначену ЦГР (п. 17-1 Порядку № 284)	Додайте до заявки: — первинні бухгалтерські документи , що підтверджують факт надання послуг з розмінування; — платіжні документи , що підтверджують факт розрахунків у період до 15 квітня 2024 року за послуги з розмінування (п. 7 Порядку № 284)

³ Методичні рекомендації щодо обчислення вартості робіт з гуманітарного розмінування, затверджені наказом Мінекономіки від 12.04.2024 № 9180.

Виробники сільгосппродукції, які **не мають технічної можливості** подати заявку згідно з додатком 5 шляхом, визначеним абзацом 1 пункту 9-1 Порядку № 284, а також виробники сільгосппродукції, які перебувають у складних життєвих обставинах, можуть подати **заявку згідно з додатком 5:**

- **особисто (нарочно) в паперовій формі** до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- **в електронній формі** на адресу електронної пошти, визначену органом виконавчої влади та органом місцевого самоврядування.

За які території передбачили компенсацію

Компенсацію надають сільськогосподарським товаровиробникам, виробникам сільськогосподарської продукції за гуманітарне розмінування земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що розташовані:

- **поза межами територій**, які включили до Переліку № 376⁴;
- **на територіях**, які включили до Переліку № 376, а саме:
  - можливих бойових дій (для яких визначили або не визначили дату припинення можливості бойових дій);
  - активних бойових дій (для яких визначили дату завершення бойових дій);
  - активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси (для яких визначили або не визначили дату завершення бойових дій);
  - тимчасово окупованих рф територіях України (для яких визначили дату завершення тимчасової окупації) (п. 4 Порядку № 284).

Кому відмовлять

Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування **протягом трьох днів** перевіряють достовірність інформації у заявці. Якщо вона не відповідає дійсності або немає підтвердження права власності, її відхилять.

Якщо заявку схвалить, власника земельної ділянки включають до переліку виробників сільськогосподарської продукції для отримання компенсації. **Щомісяця до 5 числа** цей перелік надсилають до ЦГР разом із електронними копіями заявок. А вже ЦГР перевіряє повну інформацію про заявника та земельну ділянку.

Щоб сільськогосподарський товаровиробник отримав компенсацію, в нього не має бути, зокрема, податкового боргу на 1 число місяця, в якому подали заявку. Виняток — податковий борг з плати

⁴ Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затверджений наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28.02.2025 № 376.

за землю та єдиного податку (для платників єдиного податку четвертої групи). Також не надають компенсацію банкрутам, громадянам держави-агресора та тим, хто перебуває в санкційному списку. Повний перелік обмежень наведений у пункті 6 Порядку № 284.

ЦГР також може відхилити заявку, якщо:

- Центр протимінної діяльності надав інформацію про неможливість розмінування ділянки через несприятливу безпекову ситуацію;
- Центр протимінної діяльності не надав інформацію про забруднення або імовірне забруднення ділянки вибухонебезпечними предметами;
- виявляють невідповідність земель або виробників вимогам, викладеним у Порядку № 284.

Якщо заявку схвалить, то після того, як заявник відкриє ескроу-рахунок, ЦГР підпише з ним угоду й оголосить аукціон із закупівлі послуг з розмінування.

Резюме

Розширення програми – **важливий крок у відновленні агросектора**. Фізособи та самозайняті отримали реальний інструмент, аби повернути землі в роботу без загрози життю. Головне – забезпечити:

- 1) документальне підтвердження прав;
- 2) достовірність даних;
- 3) відповідність території критеріям.

Зі скасуванням Господарського кодексу підприємства отримали новий вид речового права на майно – узуфрукт. Розглянемо, в чому його сутність і наскільки узуфрукт буде дотичним до сільськогосподарської діяльності підприємств приватного сектора економіки

Узуфрукт у сільському господарстві: що врахувати та як застосовувати

Ірина Висіцька,
адвокат, керуюча
Адвокатським бюро
«Висіцької «ВІВ Лігал»,
Київ

На початку 2025 року законотворці ухвалили Закон № 4196¹, що не тільки скасував дію Господарського кодексу України (ГК), а й запровадив абсолютно новий для законодавства України вид речового права на майно — узуфрукт.

Правова природа

Узуфрукт (лат. «ususfructus»; від «usus» — користування та «fructus» — плід, приріст, дохід) у давньоримському праві розумівся як право користування річчю, що належить іншій особі, зі здобуттям від неї плодів або вигод, але зі збереженням цілісності речі. Узуфрукт належав до особистих сервітутів, які встановлювали на користь певної особи довічно або на певний строк без права відчуження або передачі у спадкування.

У класичному варіанті предметом узуфрукта могли бути тільки неспоживні речі, оскільки лише їх можна було повернути неушкодженими. Тому переважно предметом узуфрукта в давні часи були якраз земельні ділянки.

Закон № 4196 відійшов від класичного варіанта, оскільки прямо передбачив, що узуфрукт можна встановити на будь-які види рухомого або нерухомого майна, **крім земельних ділянок**.

Також Закон № 4196 передбачає встановлення узуфрукта лише щодо **державного або комунального майна**. Це речове право запровадили на заміну права господарського відання або оперативного управління.

¹ Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» від 09.01.2025 № 4196-ІХ.

Узуфрукт встановлюють

на будь-які види рухомого та нерухомого майна, крім земельних ділянок

У разі, якщо на день ухвалення рішення про перетворення за підприємством, єдиним учасником (засновником) якого є держава або територіальна громада (територіальні громади), закріпили майно на праві господарського відання / оперативного управління, уповноважений суб'єкт управління об'єктами держвласності або уповноважений орган місцевого самоврядування (ОМС) на основі результатів інвентаризації майна

підприємства ухвалює **рішення:**

- **внести майно**, закріплене на праві господарського відання, до статутного капіталу юрособи — правонаступника такого підприємства, крім майна, що не підлягає приватизації;
- **передати майно**, закріплене на праві господарського відання, що не підлягає приватизації, та на праві оперативного управління, юрособі — правонаступнику такого підприємства на праві узуфрукта державного або комунального майна (ч. 8 ст. 14 Закону № 4196).

Якщо станом на 28 лютого 2025 року, тобто на дату, коли набрав чинності Закон № 4196, державне або комунальне майно закріпили на праві господарського відання або оперативного управління за: органом держвлади; ОМС; державною або комунальною організацією (установою, закладом); іншою юрособою, яка не має на меті одержувати прибуток та єдиним учасником (засновником) якої є держава або територіальна громада, таке **право припиняють 29 серпня 2028 ро-**

ку — у день, що настає за днем завершення перехідного періоду, що передбачає Закон № 4196 (п. 15 ст. 17 Закону № 4196).

До правовідносин щодо володіння, користування та розпорядження державним і комунальним майном, яке закріпили на праві господарського відання / оперативного управління, застосовують положення про узуфрукт, який вважають установленим **безстроково**.

Узуфрукт встановлюють

лише щодо державного або комунального майна

Узуфрукт комунального майна

Щоб урегулювати питання узуфрукта комунального майна, Закон № 4196 доповнив Закон № 280² статтею 60-1.

Узуфрукт комунального майна є правом **особистого безоплатного** володіння та користування комунальним майном. Його встановлюють для таких узуфруктаріїв:

- ОМС;
- комунальних організацій (установ, закладів);
- комунальних некомерційних товариств;
- інших юросіб, які не мають на меті одержання прибутку та єдиним учасником (засновником) яких є територіальна громада.

² Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР.

Узуфрукт комунального майна встановлює уповноважений ОМС на будь-які види рухомого або нерухомого майна (крім земельних ділянок), що перебувають у власності територіальної громади, **строком на п'ять років або безстроково.**

Рішенням уповноваженого ОМС можуть бути передбачені додаткові умови володіння та користування майном. Ба більше, узуфруктарію належить право отримувати плоди, продукцію та доходи від користування цим майном.

Узуфруктарій за попередньою письмовою згодою уповноваженого органу місцевого самоврядування може покращувати майно, щодо якого встановлений узуфрукт комунального майна, без права вилучати такі покращення.

Водночас узуфруктарій зобов'язаний:

- використовувати комунальне майно згідно з цільовим призначенням, що визначив уповноважений ОМС;
- утримувати передане в узуфрукт майно в належному стані;
- проводити власним коштом поточний ремонт майна, а за попередньою письмовою згодою уповноваженого ОМС — капітальний ремонт;
- нести витрати, пов'язані з утриманням, користуванням та обслуговуванням майна, щодо якого встановили узуфрукт.

Ба більше, узуфруктарію заборонено:

- відчужувати майно, що передали на праві узуфрукта комунального майна;
- передавати у довірчу власність або довірче управління;
- вносити до статутного капіталу юросіб;
- виділяти майно для спільної діяльності;
- вчиняти щодо майна інші дії, наслідком яких може бути його відчуження або зміна цільового призначення. Виняток — **передача в оренду** в порядку, що визначає Закон № 157³.

Отже, агропідприємство — суб'єкт приватного права — має дуже обмежені можливості в користуванні майном, щодо якого встановили узуфрукт комунального майна. Фактично, це може бути лише оренда такого майна згідно з вимогами Закону № 157.

Узуфрукт державного майна

Так само, як і щодо комунального майна, Закон № 4196 доповнив профільний закон — Закон № 185⁴ — статтею 9-1.

Узуфруктаріями державного майна можуть бути:

- органи держави;
- державні органи;
- державні організації (установи, заклади);

³ Закон України «Про оренду державного та комунального майна» від 03.10.2019 № 157-ІХ.

⁴ Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21.09.2006 № 185-V.

- державні некомерційні товариства;
- інші юрособи, які не мають на меті одержувати прибуток та єдиним учасником (засновником) яких є держава.

Усі визначені права та обов'язки узуфруктаріїв державного майна аналогічні тим, які зазначили вище для узуфруктаріїв комунального майна.

Отже, сільгоспвиробник — суб'єкт приватного права — може отримати в користування майно, щодо якого встановили узуфрукт державного майна, лише в оренду згідно з Законом № 157.

Узуфрукт приватного майна: чи можливий

Оскільки узуфрукт є правом особистого **безоплатного** володіння та користування майном, цей інститут може зацікавити агропідприємства, які бажають передати права володіння і користування майном іншому суб'єкту без оплати.

З одного боку, в Законі № 4196 та інших законодавчих актах **немає прямої заборони** встановлювати узуфрукт приватного майна. Тож, керуючись принципом, що юрособам приватного права дозволено все, що прямо не забороняє закон зі статті 19 Конституції, можна стверджувати про можливість компетентного органу управління юрособою ухвалювати рішення про встановлення узуфрукта приватного майна.

Порада! Через відсутність законодавчого регулювання цього питання, у рішенні про встановлення узуфрукта або в статуті юрособи варто прописати:

- механізм реалізації цієї процедури;
- права та обов'язки узуфруктарія;
- підстави та порядок припинення узуфрукта тощо.

З іншого боку, положення про узуфрукт не передбачили ані в Законі № 4196, ані в інших законах до законодавчих актів, що регулюють приватноправові відносини. Насамперед — до Цивільного кодексу України.

Отже, встановлення узуфрукта приватного майна неминуче потягне за собою низку запитань і потенційних конфліктних ситуацій із держсектором, які навряд чи вдасться владнати в позасудовому порядку.

Якщо узуфрукт встановлюватимете щодо приватного нерухомого майна, держреєстратор навряд чи зареєструє це право. Адже Закон № 4196 доповнив закріплений у статті 4 Закону № 1952⁵ перелік речових прав та їх обтяжень, що підлягають держреєстрації, лише такими речовими правами:

- узуфрукт державного майна;

⁵ Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV.

- узуфрукт комунального майна;
- право відання державним майном.

Тож, якщо керуватися буквальною тлумаченням цієї норми, держреєстратор, напевно, відмовить у держреєстрації узуфрукта приватного майна.

Отже, з огляду на частину 2 статті 3 Закону № 1952, згідно з якою речові права на нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва, майбутній об'єкт нерухомості та їх обтяження, що підлягають держреєстрації, виникають, змінюються та припиняються з моменту такої реєстрації, узуфрукт приватного нерухомого майна не виникне в узуфруктарія без державної реєстрації цього права.

Відповідно, будуть і проблеми з органами контролю через відсутність речового права на нерухоме майно:

- блокування реєстрації податкових накладних;
- заперечення реальності госпдіяльності чи госпоперації тощо.

Допоки не зміниться нормативне регулювання щодо узуфрукта приватного майна, радимо обирати більш звичний варіант передачі майна у безоплатне володіння та користування. Наприклад, у позичку.

Держреєстратор

навряд чи зареєструє право узуфрукта щодо приватного майна

Почали приймати заявки на підключення операторів електронного документообігу до системи е-ТТН. Бізнес зможе оформлювати ТТН онлайн без паперових дублювань. Розбираємо, як це працюватиме, що міститиме база даних і кому ще знадобляться паперові копії

Електронна ТТН: дорожня карта переходу і нові правила контролю перевезень

Олена Сердюк,
провідний експерт
із податкового обліку
Експертус Головбух,
канд. екон. наук, доцент,
Київ

Мінрозвитку громад повідомило¹, що 3 листопада 2025 року в Україні розпочали приймати заявки від операторів електронного документообігу (ЕДО) на тестування системи електронної товарно-транспортної накладної (е-ТТН). Уже в грудні 2025-го бізнес зможе оформлювати е-ТТН через підключених операторів, а інспектори Укртрансбезпеки отримають технічну можливість перевіряти їх без паперових дублювань. Це означає, що фактично **е-ТТН прирівняли до паперової** та перейшли на єдиний формат супроводу вантажів.

Роботу щодо використання **спеціальних форм е-ТТН** планують завершити до кінця 2026 року. Їх оформлюватимуть на молочну сировину, високооктанові кисневмісні домішки, нафтопродукти (нафту), хліб і хлібобулочні вироби, деревину, етиловий спирт і алкогольні напої, об'єкти санітарних заходів.

До кінця 2026 року також планують визначити строки впровадження обов'язкового застосування е-ТТН для перевезень, а також можливості для перехідного періоду.

Мінрозвитку громад опублікувало²:

- Дорожню карту впровадження системи е-ТТН із ключовими датами і рекомендаціями для компаній — учасниць перевезень;
- Гайдлайн для компаній — операторів ЕДО «Як приєднатись до системи е-ТТН».

¹ Сайт Мінрозвитку громад (mindev.gov.ua): Головна → Новини → Впровадження е-ТТН: Мінрозвитку відновлює функціонування проекту.

² Сайт Мінрозвитку громад (mindev.gov.ua).

Оператори ЕДО

Компаніям рекомендують з'ясувати, чи підключився до системи е-ТТН оператор ЕДО, послугами якого вони користуються. Якщо так — можна повноцінно застосовувати е-ТТН замість паперових.

У попередньому етапі проекту брали участь **17 операторів ЕДО**. 3-поміж них — сервіси «Вчасно», Приват24 для бізнесу, Арт-Звіт, EDIN, ПТАХ, Агроконтроль³.

На сайті проекту е-ТТН також розміщені **відповіді** на поширені запитання щодо е-ТТН⁴.

Процедуру авторизації операторів ЕДО визначили в Порядку № 1491⁵.

Інформація в базі даних е-ТТН

Інформація, яку міститиме база даних е-ТТН, наведена в пункті 4 розділу III Порядку № 1491:

1	Дата і місце складання е-ТТН
2	Тип е-ТТН залежно від виду вантажу
3	Унікальний номер е-ТТН (UUID)
4	Внутрішній номер е-ТТН
5	Статус е-ТТН
6	Набір даних про учасників вантажних перевезень: — правовий статус; — ідентифікаційний код в ЄДРПОУ — для юридичних осіб або РНОКПП* — для ФОПів чи серія (за наявності) та номер паспорта — для фізичних осіб, які через релігійні переконання відмовилися прийняти РНОКПП, повідомили про це відповідний орган контролю та мають позначку в паспорті; — посада і прізвище осіб, відповідальних за господарську операцію перевезення вантажу, а також номер посвідчення водія; — інші відомості, передбачені технічними вимогами бази даних е-ТТН
7	Набір даних про транспортні засоби: — тип (вантажний, причіп/напівпричіп); — номерний знак; — країна реєстрації
8	Набір даних про маршрут: — код КАТОТТГ пункту навантаження; — код КАТОТТГ пункту розвантаження
9	Маса вантажного місця — цифрами позначається маса брутто в тоннах
10	Посилання (URL) на документ е-ТТН, що зберігається на платформі ЕДО

* Реєстраційний номер облікової картки платника податків

³ e-ttn.miu.gov.ua/provider/

⁴ e-ttn.miu.gov.ua/faq/

⁵ Порядок функціонування системи електронного документообігу електронна товарно-транспортна накладна, затверджений наказом Мінрозвитку громад від 27.12.2024 № 1491.

Необхідність паперових копій е-ТТН

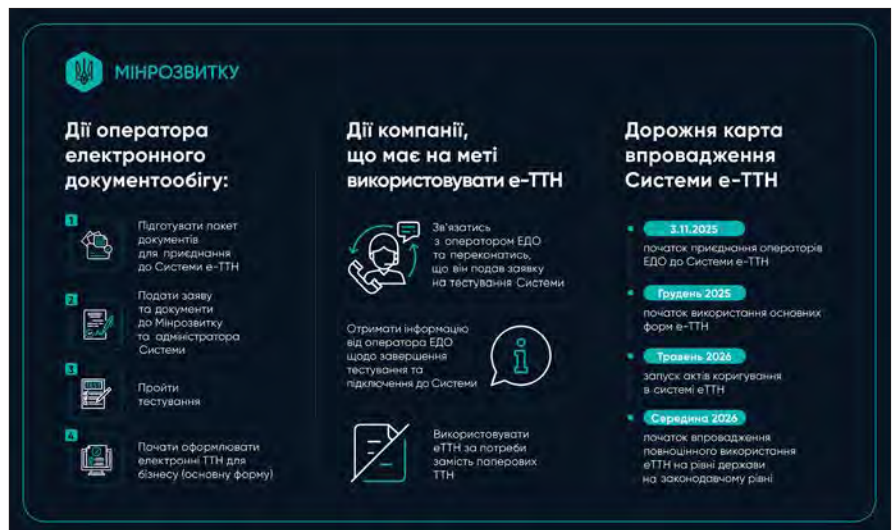
Замовник (вантажовідправник), який застосовує е-ТТН, **друкує, підписує і надає водієві** (експедитору Перевізника) один примірник паперової копії е-ТТН. Водій (експедитор Перевізника) ставить на ній свій **підпис**, підтверджуючи, що прийняв вантаж для перевезення (п. 11.5 Правил № 363⁶). Паперову копію е-ТТН водій має пред'являти **особам, уповноваженим здійснювати контроль** на автомобільному транспорті та у сфері безпеки дорожнього руху (Укртрансбезпеці).

Але учасник вантажних перевезень, який користується послугами оформлення е-ТТН в оператора платформи ЕДО, що добровільно приєднався до експериментального проекту, **не зобов'язаний** мати і пред'являти паперову копію е-ТТН працівникам Укртрансбезпеки⁷.

Як швидко просуватиметься перехід на е-ТТН, побачимо згодом. Наразі оператори ЕДО і бізнес зважують усі ЗА та ПРОТИ. **Визначальна проблема** — відсутність безперебійного інтернет-покриття на всіх автомобільних шляхах.

Та й ціна створення е-ТТН також важлива, особливо для компаній, які виписують значну кількість ТТН.

Якщо поки не користуєтесь послугами оператора, який підключився до системи е-ТТН, усі ваші ТТН, підписані за допомогою електронного підпису, не є такими, що повноцінно замінюють паперову ТТН. Тому потрібно надавати водієві (експедитору) паперову копію е-ТТН.

⁶ Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджені наказом Мінтрансу від 14.10.1997 № 363.

⁷ e-ttn.miu.gov.ua/faq/page/2/

У практичній роботі бухгалтер має справу з рахунками, рахунками-фактурами і рахунками-договорами. Чим відрізняються ці документи, коли їх складають і які реквізити в них передбачати? Розповідає юрист

Рахунок-фактура, рахунок, рахунок-договір: коли та як складати

Федір Баглик,
юрист, Київ

Суб'єкти господарювання самотужки організують документо-обіг. Щоб підтвердити факт виконання госпоперації, бухгалтер може отримати від контрагентів або виставити їм рахунок, рахунок-фактуру або рахунок-договір. Розглянемо особливості їх оформлення та поділимося зразками.

Рахунок-фактура vs рахунок

Поняття «рахунок» і «рахунок-фактура» у чинному законодавстві наразі не визначені.

До Верховної Ради подано законопроект № 8125¹. У ньому рахунком-фактурою визначено документ, яким виконавець робіт (надавач послуг) **інформує замовника** про виконання робіт та/або надання послуг у повному обсязі або частково згідно з умовами договору і **пропонує оплатити** виконані роботи та/або надані послуги або здійснити попередню оплату у визначеному в договорі обсязі.

На практиці бухгалтерові трапляються як рахунок, так і рахунок-фактура. Чим вони відрізняються? Ані Закон про бухоблік², ані Податковий кодекс України (ПК), ані Цивільний кодекс України (ЦК) не містять таких визначень. У законопроекті № 8125 і звичаях комерційного обороту терміни «рахунок-фактура» і «рахунок» ототожнюють. Напрошується висновок, що ці поняття синонімічні. Проте чи так це? Нумо з'ясувати.

¹ Проект Закону України «Про використання рахунків-фактур в операціях з виконання робіт (надання послуг)» від 13.10.2022 № 8125.

² Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV.

Рахунок-фактура —

рахунок на проданий товар, надані послуги чи виконані роботи

Рахунок-фактура — це рахунок за проданий товар, надані послуги, виконані роботи, в якому зазначають їх кількість і вартість. Звичайний рахунок виписують на попередню оплату за товар, роботи, послуги. Адже в такому разі виписати рахунок-фактуру неможливо, оскільки фактура ще не визначена.

Отже, наразі рахунок і рахунок-фактуру отожнювати не варто.

Попри те що законодавство не визначає рахунок-фактуру первинним документом, його можна визнати таким, якщо він містить всі **обов'язкові реквізити**, притаманні первинному документу (ч. 2 ст. 9 Закону про бухоблік).

Обов'язковими реквізитами первинних документів є:

- назва документа (форми);
- дата складання;
- назва підприємства, від імені якого склали документ;
- зміст та обсяг господарської операції, одиниця виміру;
- посади і прізвища осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

Законодавство не вимагає зберігати рахунки як первинні документи.

Водночас рекомендуємо складати документи у **двох примірниках** і зберігати, адже вони:

- підтверджують суму та умови оплати, виставлені контрагентові;
- сприяють внутрішньому контролю розрахунків;
- можуть слугувати додатковим аргументом у вирішенні спорів із контрагентами, зокрема в суді.

Рахунок / рахунок-фактура

не є первинним обліковим документом у загальному випадку

Водночас рахунки / рахунки-фактури не надають контролерам, не долучають до податкових декларацій або фінзвітності. Для податкових потреб значення мають інші документи — акти виконаних робіт / наданих послуг, накладні, договори, податкові накладні, товарно-транспортні накладні тощо.

Рахунок-фактура замість акта

Мінфін відзначає³, що рахунок-фактура, оформлений за вимогами законодавства, може бути **підставою для відображення в обліку** господарської операції постачання товарів, робіт, послуг. Тоді не потрібно складати акт приймання-передачі з огляду на вимоги цивільного та господарського законодавства щодо питань, пов'язаних із виконанням договірних зобов'язань, а також належно оформлених договорів.

³ Лист Мінфіну від 24.03.2023 № 41010-06-5/7983.

Проте рахунок-фактура **має бути оплачений**, що підтверджують відповідні документи:

- платіжне доручення;
- розрахунковий або касовий чек;
- розрахункова квитанція; виписка з карткового рахунку;
- квитанція до прибуткового касового ордера тощо.

Аби в бухобліку рахунок-фактура виконав **функцію акта**, потрібно:

- передбачити в ньому **обов'язкові реквізити** первинних документів;
- **оплатити** його і підтвердити факт оплати платіжними документами.

Однак не завжди наявність лише оплаченого рахунку з обов'язковими реквізитами первинки автоматично звільнить сторону від обов'язку

скласти акт. У деяких ситуаціях доведеться зважати й на **спеціальні вимоги**, передбачені в актах цивільного та господарського законодавства. Наприклад, коли йдеться про виконання умов **будівельного підряду**, скласти акт виконаних робіт — **обов'язок виконавця** (ч. 4 ст. 882 ЦК). Використовувати замість акта рахунок-фактуру законодавство не передбачає.

Якщо рахунок-фактура містить

усі істотні умови договору, можна вважати, що сторони уклали між собою договір у спрощеній формі

Рахунок-договір

Під рахунком-договором на практиці розуміють документ, який містить виставлений рахунок на оплату і водночас визначає істотні умови договору між сторонами. Якщо сторони узгодили таку форму, документ може виконувати роль **договору у спрощеній формі**.

Застосовуйте рахунок-договір:

- коли закон не вимагає письмової форми договору, наприклад, дозволяє укласти договір у спрощеній формі;
- якщо він містить істотні умови договору —
  - предмет (що саме буде виконано чи надано);
  - ціну;
  - строк виконання чи надання;
  - порядок оплати;
- коли сторона-замовник фактично прийняла умови та оплатила рахунок або погодилася його оплатити (акцепт);
- у межах діяльності, в якій стандартизовані умови не потребують укладення окремого довгострокового договору: ремонт техніки на типових умовах, одноразові консультаційні послуги, продаж товару без індивідуальної специфікації тощо.

Ми впевнені, що в рахунку-договорі слід передбачити:

- назву, дату, номер документа;
- реквізити сторін: найменування юрособи або ФОПа, адресу, ЄДРПОУ чи ІПН, банківські реквізити;
- предмет договору: чіткий опис товарів, робіт, послуг, кількість, одиницю виміру, якість, стандарт (за потреби);

- ціну та порядок оплати —
    - загальну суму;
    - суму ПДВ або суму без ПДВ;
    - строки та умови оплати — аванс, післяплата, часткова оплата;
  - строки поставки товарів, робіт, послуг;
  - умови приймання-передачі товарів, робіт, послуг;
  - відповідальність сторін: штрафні санкції, гарантії, умови повернення коштів;
  - реквізити для оплати: банк, МФО, рахунок, призначення платежу;
  - підписи сторін;
  - інші умови: порядок вирішення спорів, строк дії договору тощо.
- Зразок рахунку-договору знайдете в *Додатку* на agro.expertus.com.ua.

О **Але.** Коли контрагентам потрібно заздалегідь деталізувати права, обов'язки, гарантії, відповідальність, умови розірвання та припинення договору, укладайте **окремий договір**, а госпоперації за договором підтверджуйте відповідними **первинними документами**.

Отже, якщо вирішили, що на практиці рахунок-фактура виконуватиме функції інформаційного документа, договору й акта, занотуйте в ньому, що рахунок-фактура:

- складена за фактом наданої послуги, виконаної роботи;
- виконує роль рахунку-договору і є формою письмового договору з контрагентом.

Коли замовник оплатив рахунок-фактуру, це означає, що він прийняв послугу чи виконану роботу.

Сільгосп підприємство виявило загиблі саджанці. Підкажемо, як їх оформити та списати. Зразок і Пам'ятка стануть у пригоді

Як списати загиблі саджанці

Олена Сердюк,
провідний експерт
із податкового обліку
Експертус Головбух,
канд. екон. наук, доцент,
Київ

Саджанці, які підприємство отримує від сторонніх постачальників і призначає для висаджування, обліковують **на субрахунку 208** «Матеріали сільськогосподарського призначення». Водночас саджанці, вирощені самостійно, відображайте **на рахунку 27** «Продукція сільськогосподарського виробництва». Таке розмежування визначає Інструкція № 291¹.

Залежно від джерела надходження, саджанці обліковують або на субрахунку 208, або на рахунку 27. Детальний аналітичний облік рекомендують вести за сортами, місцями зберігання та постачальниками. Це допоможе оперативно визначати обсяги втрат, виявляти ризикові групи та підвищувати точність обліку в наступних сезонах.

Проведіть інвентаризацію

Загиблі саджанці виявляють **під час інвентаризації**. Спершу відповідальна особа проводить візуальний огляд і повідомляє керівника, який призначає інвентаризаційну комісію. Це відповідає вимогам пункту 7 розділу I Положення № 879², згідно з яким **інвентаризація є обов'язковою** у разі, коли виявили псування цінностей.

Обсяг інвентаризації визначає **керівник**. Наприклад, якщо саджанці зберігали у прикопі, перевірку проводять саме там. Інвентаризацію здійснює комісія за загальним порядком.

Результати інвентаризації пошкоджених або непридатних запасів оформте у спеціальному **інвентаризаційному описі**, де зазначте назву, кількість, місце зберігання, причини та ступінь псування (наприклад, вимерзання чи ураження шкідниками), а також пропозиції щодо знецінення чи списання (пп. 4.4 розд. III Положення № 879).

Також рекомендують оформити **внутрішній акт**, який фіксує умови зберігання (температуру, стан підвалу, прикопу чи холодильника), щоб підтвердити причини псування та відсутність вини відповідальних осіб.

¹ Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів від 30.11.1999 № 291.

² Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Міністерства фінансів від 02.09.2014 № 879.

Після того, як оформите інвентаризаційні описи, складіть **звіральну відомість**, яка відображає розбіжності між даними бухгалтерського обліку та результатами інвентаризації. Загиблі саджанці вносять до графи «*нестачі*», що можуть бути списані.

Заключним документом є **протокол інвентаризаційної комісії**, в якому розглядають причини загибелі саджанців, з'ясовують можливих винних і надають рекомендації щодо подальшої долі загиблих рослин. Протокол затверджує керівник підприємства **не пізніше п'яти робочих днів** після завершення інвентаризації (п. 2 розд. IV Положення № 879).

Оформте списання

Після завершення інвентаризації матеріально відповідальна особа передає загиблі саджанці на утилізацію. Наприклад, до сміттєконтейнера.

На підставі інвентаризаційного опису комісія складає **акт на списання**. Спеціалізованої форми, щоб списати саджанці, які зберігають на складі, немає. Тож підприємство може розробити таку форму самостійно, дотримуючись вимог щодо первинних документів, або використати за аналогією форми, затверджені для списання інших біологічних активів.

Наприклад, за основу можете взяти принципи, закладені в **Акті на списання багаторічних насаджень** (форма № ДБАСГ-3³).

В акті на списання зазначте:

- склад комісії;
- дату складання;
- назву, сорт, кількість і вартість саджанців, які списують;
- детальний опис причини загибелі. Наприклад, вимерзання через аномально низькі температури;
- висновок комісії щодо неможливості подальшого використання саджанців.

Якщо оформлюєте списання **накладною**, можете використати форму № ВЗСГ-8⁴ (див. Додаток).

Нарахуйте ПДВ

Якщо підприємство є платником ПДВ і саджанці придбало з ПДВ, нарахуйте компенсувальне податкове зобов'язання згідно з пунктом 198.5 Податкового кодексу України (ПК). Підприємство оформляє податкову накладну та реєструє її в Єдиному реєстрі податкових накладних **не пізніше останнього дня звітнього місяця**.

Однак є винятки: через природний убуток і через форс-мажор.

³ Форма розміщена в додатках до Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів в сільськогосподарських підприємствах, затверджених наказом Мінагрополітики від 21.02.2008 № 73.

⁴ Форма розміщена у Додатку 8 до Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах, затверджених наказом Мінагрополітики від 21.12.2007 № 929.

Операцію зі списання оформте

актом на списання, розробленим підприємством, або накладною внутрішнього призначення

Наприклад, податківці роз'яснюють⁵: якщо у зв'язку з настанням **обставин непереборної сили** посіви (насадження) загинули або були знищені, в результаті чого списують придбані з ПДВ товари/послуги, використані для їх вирощування, то податкове зобов'язання з ПДВ на підставі пункту 198.5 ПК платник податку:

- **нараховує**, якщо вартість цих товарів/послуг не включає до вартості іншої готової продукції, операції з постачання якої підлягають оподаткуванню;
- **не нараховує**, якщо вартість цих товарів/послуг включає до вартості іншої готової продукції, операції з постачання якої підлягають оподаткуванню.

Такий самий підхід можете застосувати й до загинлих саджанців. Аби підтвердити форс-мажорні обставини, наприклад, заморозки, отримайте довідку від УкрГМЦ. Це допоможе обґрунтувати списання та уникнути нарахування компенсувального ПДВ за пунктом 198.5 ПК. Однак це спрацює, лише якщо включите вартість загинлих саджанців до **Д-т 23** «Виробництво». Наприклад, якщо зробите проведення: Д-т 23 К-т 27.

Облікуйте списання

У бухгалтерському обліку списання загинлих саджанців відобразить проведенням **Д-т 947** «Нестачі і втрати від псування цінностей» — **К-т 208** «Матеріали сільськогосподарського призначення» на суму фактичної вартості.

Якщо підприємство є платником ПДВ і саджанці придбало з ПДВ, нарахуйте компенсувальне податкове зобов'язання згідно з пунктом 198.5 ПК.

Наприклад, вартість загинлих саджанців — 5000 грн. Компенсувальне податкове зобов'язання — 1000 грн (ставка ПДВ 20%).

№ з/п	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	Списали загинлі саджанці яблуні сорту «Жеромин»	947	208	5000
2	Нарахували ПДВ за пунктом 198.5 ПК	949	641/ПДВ	1000

Проаналізуйте податкові наслідки з податку на прибуток та єдиного податку

Для платників податку на прибуток вартість списаних саджанців зменшує фінансовий результат до оподаткування, що впливає на базу оподаткування. Податкових різниць не виникає. Тобто податок на прибуток зменшиться.

Для платників єдиного податку третьої або четвертої групи списання саджанців не впливає на об'єкт оподаткування.

⁵ Сайт ГУ ДПС у Дніпропетровській обл. (dr.tax.gov.ua): Головна → Прес-центр → Новини → Чи необхідно нараховувати податкове зобов'язання з ПДВ згідно з п. 198.5 ст. 198 ПКУ на вартість товарів/послуг, використаних для вирощування посівів (насаджень), що загинули у зв'язку з настанням обставин непереборної сили...

Додаток

Зразок заповнення накладної для передачі загиблих саджанців до сміттєконтейнера

Додаток 8
до Методичних рекомендацій
Сільгоспоблік, форма № ВЗСТ-8
ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом Міністерства України
від 21.12.2007 № 929

Сільгосп підприємство ТОВ «Жайворонок»

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ 12345678

Структурний підрозділ комера

НАКЛАДНА № _____
(внутрігосподарського призначення)
за «20» жовтня 2025 р.

Через кого (кому) комірник Іваненко Іван Іванович

Призначення передача загиблих через ураження шкідниками саджанців до сміттєконтейнера на території підприємства на підставі інвентаризації (Протокол інвентаризації від 20.10.2025 № 3)

Назва, сорт, розмір	Код синтетичного обліку		Одиниця виміру	Кількість		Ціна	Сума
	дебет	кредит		затребувано	відпущено		
Саджанці яблуні сорту «Жеромин»	947	208	шт.	50	50	100	5000

Затребував комірник Іваненко І.І. підпис Дозволив директор Півень підпис ПІВЕНЬ П.Р. прізвище, ім'я, по батькові

Перевірив головний Зоря підпис Відпустив комірник Іваненко підпис ІВАНЕНКО І.І. прізвище, ім'я, по батькові
бухгалтер бухгалтер Зоря В.А. підпис

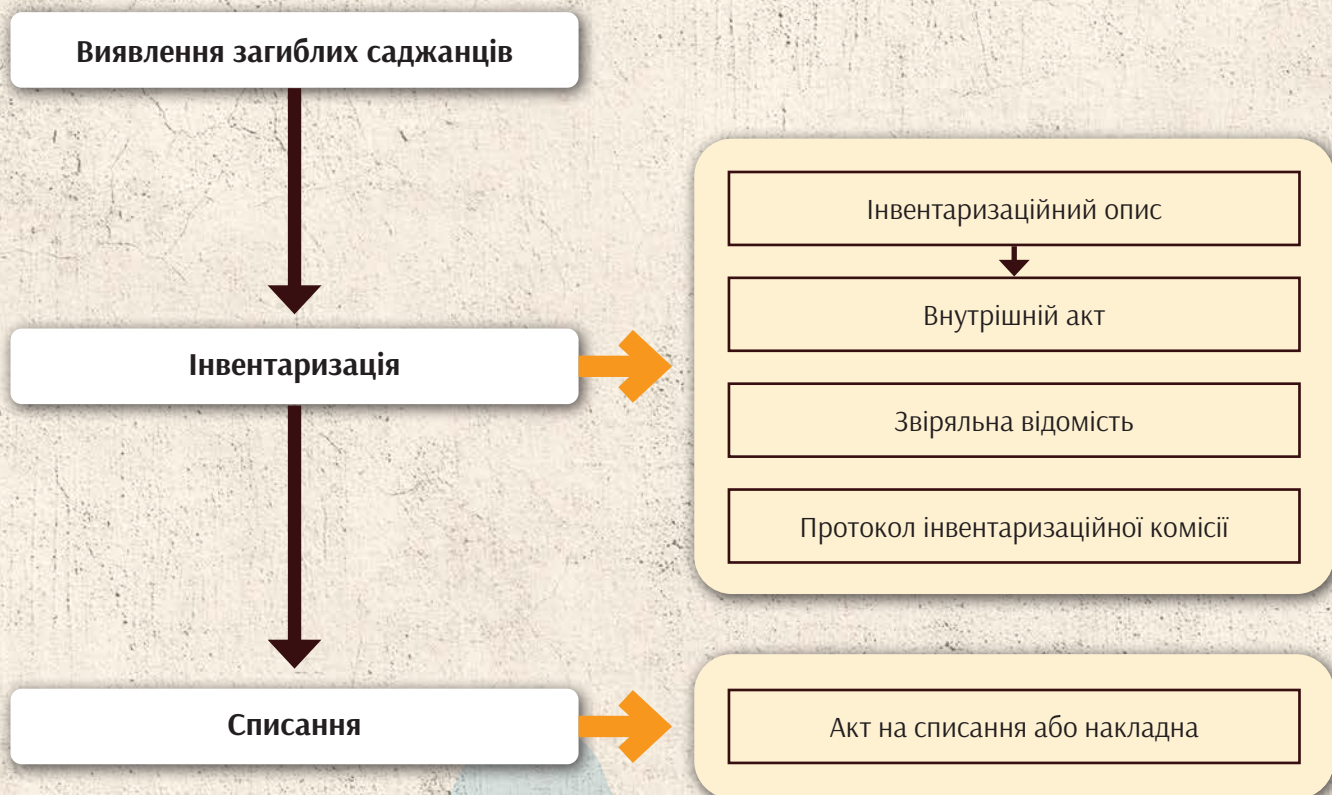
Члени інвентаризаційної комісії:

Зайцева Р.В. Зайцева

Тищенко П.О. Тищенко

Зозуля Г.Р. Зозуля

Списуємо загиблі саджанці: як задокументувати

Бухгалтерську спільноту сколихнула новина про те, що в 2026 році запровадять обов'язкову професійну сертифікацію бухгалтерів. Ми розуміємо і поділяємо занепокоєність бухгалтерів. Адже наразі запитань щодо цієї новації більше, ніж чітких і достовірних відповідей. Із публікації дізнаєтеся, з чого все почалося та на що чекати бухгалтерам

Обов'язкова сертифікація бухгалтерів: чи зможете ви залишитися у професії

Олена Сердюк,
провідний експерт
із податкового обліку
Експертус Головбух,
канд. екон. наук, доцент,
Київ

З метою євроінтеграції уряд планує створити **електронну платформу**, яка міститиме інформацію про кваліфікації, **професійні стандарти, кваліфікаційні центри** тощо. Для цього він затвердив Порядок № 1387*, у якому визначив правила створення, внесення змін та ведення Єдиного реєстру кваліфікацій — Класифікатора професій (далі — Реєстр кваліфікацій).

Реєстр кваліфікацій планують запустити **у травні 2026 року**, коли набере чинності Порядок № 1387. Доступ до Реєстру кваліфікацій буде безоплатний і відкритий.

Реєстр кваліфікацій забезпечить:

- обмін аналітичними, агрегованими даними;
- електронну інформаційну взаємодію —
  - з Єдиною державною електронною базою з питань освіти;
  - Єдиною інформаційно-аналітичною системою державної служби зайнятості;
  - реєстром застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування;
  - Єдиним порталом вакансій EURES (Європейської мережі служб зайнятості);
  - інформаційною системою органів державної статистики;
  - інформаційно-комунікаційними системами ПФУ (п. 3 Порядку № 1387).

Наразі **обов'язкову сертифікацію** мають проходити лише аудитори, а з травня 2026 року — **всі бухгалтери та податкові**

* Порядок створення, внесення змін та ведення Єдиного реєстру кваліфікацій — Класифікатора професій, затверджений постановою КМУ від 29.10.2025 № 1387.

консультанти. Проте як це буде й чи відбуватиметься взагалі, поки складно відповісти.

Більшість професійних стандартів уже розроблено. З ними можна ознайомитися в Реєстрі кваліфікацій.

Наприклад, знаходимо Професійний стандарт «Бухгалтер дипломований»:

The screenshot shows the website interface for the National Register of Qualifications. The navigation bar includes: Реєстр Кваліфікацій, НСК, Професійні стандарти, Кваліфікації, Акредитація кваліфікаційних центрів, Зворотній зв'язок, UA, and Сайт. The main content area displays search filters and a table of results. The table has columns: Порівняти стандарт, Код, Назва професійного стандарту, Дата затвердження, Термін перегляду, Статус, and Завантажити стандарт. One result is visible: Code 2411.2, Name 'Бухгалтер дипломований', Date 15.07.2025, Review date 2030, Status 'Актульний', and a download icon.

02.05.2026

набере чинності
Порядок № 1387

Професія бухгалтера дипломованого передбачає **сьомий рівень** Національної рамки кваліфікації (НРК)** (п. 6 Професійного стандарту «Бухгалтер дипломований»). Йдеться про рівень кваліфікації вищої освіти. **Сьомий рівень — це магістр** (п. 6 НРК). Отже, в бухгалтера дипломованого має бути **диплом магістра**.

Мабуть, ви теж помітили, що перелік документів із пункту 7 Професійного стандарту «Бухгалтер дипломований» суперечить пункту 6 цього самого стандарту:

<...>

документ (диплом, свідоцтво, сертифікат, тощо), виданий суб'єктом, уповноваженим законодавством на присвоєння/підтвердження та визнання професійної або часткової професійної кваліфікації «Бухгалтер дипломований»;

документ (диплом, свідоцтво, сертифікат, тощо), виданий суб'єктом, уповноваженим законодавством на присвоєння/підтвердження та визнання професійної або часткової професійної кваліфікації (щодо професійних кваліфікацій, здобутих у інших країнах);

** Додаток до постанови КМУ від 23.11.2011 № 1341.

диплом бакалавра/магістра за спеціальністю «Облік і оподаткування» із записом про отриману професійну кваліфікацію «Бухгалтер дипломований».

Із пункту 7 Професійного стандарту
«Бухгалтер дипломований»

Виходить, для того щоб працювати бухгалтером дипломованим, можна мати диплом не лише магістра, а й бакалавра (це **шостий рівень НРК**).

Окрім того, бухгалтер обов'язково має здобути освіту саме за спеціальністю «**Облік і оподаткування**». Це одне з численних питань, які потребують обговорення, адже зараз багато бухгалтерів працюють із дипломами інших економічних спеціальностей.

Із Реєстру кваліфікацій **можете завантажити для ознайомлення також професійні стандарти:**

- «Бухгалтер»;
- «Головний бухгалтер агропромислового підприємства»;
- «Головний бухгалтер підприємства, що становить суспільний інтерес» та інші.

Професійний стандарт «Бухгалтер» передбачає, що бухгалтер має відповідати **п'ятому рівню НРК, це молодший бакалавр**. Тож стосовно вимог до вищої освіти можуть не перейматися бухгалтери, які обіймають **посади:**

- обліковець;
- обліковець з реєстрації бухгалтерських даних;
- касир;
- старший (головний) касир;
- касир-експерт;
- спеціаліст (фахівець) бухгалтерської служби;
- асистент (помічник) бухгалтера;
- асистент бухгалтера-експерта;
- бухгалтер.

Адже їм достатньо диплома **коледжу за спеціальністю «Облік і оподаткування»**.

Розробники професійних стандартів стверджують, що **вимогу до професійної сертифікації** планують застосовувати до всіх бухгалтерів, фінансистів, податкових консультантів тощо. Принаймні зараз розуміємо, що бухгалтер, який не матиме національного сертифіката, не зможе підписати звітність своїм кваліфікованим електронним підписом (КЕП). Аби успішно скласти іспит, навчатися можна будь-де або не навчатися взагалі. Проте планують затвердити конкретний перелік кваліфікаційних центрів, де можна буде скласти іспит і отримати сертифікат.

Замість резюме

Наш коментар не закриває всіх питань, які нині непокоять кожного бухгалтера. Наразі ми стежимо за розвитком ситуації, щоб бути в курсі, що чекає на бухгалтерів нашої країни. Проте хочемо зауважити: на сьогодні законодавство не висуває спеціальних вимог до особи, яка може обіймати посаду бухгалтера чи головного бухгалтера підприємства.

Професійна сертифікація для бухгалтера передбачає отримання міжнародних (наприклад, CAP, ACCA) або національних сертифікатів, що потребує складання іспитів і підтвердження досвіду роботи чи освіти.

Кваліфікаційні вимоги залежать від посади і включають: базову або вищу освіту, стаж роботи (для вищих категорій), а також навички володіння програмним забезпеченням та знання законодавства.

Кваліфікації вищої освіти відповідають:

- молодший бакалавр – п'ятий рівень НРК та короткий цикл вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;
- бакалавр – шостий рівень НРК та перший цикл вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;
- магістр – сьомий рівень НРК та другий цикл вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;
- доктор філософії, доктор мистецтва – восьмий рівень НРК і третій цикл вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (п. 6 НРК).

Ми звернулися за додатковими роз'ясненнями до Федерації професійних бухгалтерів і аудиторів. Також уже є роз'яснення від Галузевої ради з розроблення професійних стандартів у сфері бухгалтерського обліку та аудиту щодо запровадження процедури сертифікації бухгалтерів: *«Розроблені Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю професійні стандарти у сфері бухгалтерського обліку не встановлюють жодних обов'язкових процедур сертифікації бухгалтерів, а лише визначають умови присвоєння/підтвердження або визнання відповідної професійної кваліфікації у разі необхідності, у тому числі і закладами освіти»*.

кадри для бухгалтера

Тримайте відповіді експерта на запитання про трудові книжки. Ця тема завжди популярна, але зараз до неї особливий інтерес, адже наближається дедлайн для того, щоб передати сканкопії трудових книжок на вебпортал ПФУ, – 10 червня 2026 року

Трудова книжка: 25 відповідей на запитання

Ольга Догадіна,
керівник експертної
групи Експертус Кадри,
Київ

Більшу частину вебінару «Виправлення помилок у трудових книжках та передача сканкопій до ПФУ»¹ я присвятила відповідям на запитання слухачів. Ділюся ними з вами. Умовно розділила запитання на три блоки:

- вносимо записи;
- виправляємо помилки;
- передаємо сканкопії.

У відповідях посилаюся на Інструкцію № 58².

Вносимо записи

1

Чи записувати до трудової суспільно-корисні роботи?

Якщо йдеться про суспільно-корисні роботи за направленням центру зайнятості, то на період виконання таких робіт укладаємо трудовий договір (п. 5 Порядку № 753³). Якщо укладаємо трудовий договір, керуємося Інструкцією № 58.

За бажанням працівника вносимо запис до трудової книжки (ч. 3 ст. 48 Кодексу законів про працю України; КЗпП). Якщо не бажає — не вносимо. Інформація все одно буде в Реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування (РЗО) на підставі бухгалтерської звітності.

¹ Вебінар від Цифрового видавництва Експертус, що відбувся 09.10.2025.

² Інструкція про порядок ведення трудових книжок працівників, затверджена наказом Міністерства праці, Міністерства соціального захисту від 29.07.1993 № 58.

³ Порядок залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану, затверджений постановою КМУ від 13.07.2011 № 753.

2**Чи буде помилкою, якщо запис про трудову діяльність внесли до розділу заохочення?**

Це помилка.

Часта ситуація — закреслили назву «Відомості про нагородження», написали «Про роботу» й ведемо далі трудову книжку. Проте є норма Інструкції № 58, у якій зазначено, що записи вносимо у відповідних розділах трудової книжки (п. 2.1). Окрім того, в розділах «Відомості про роботу», «Відомості про заохочення», «Відомості про нагородження» заборонено закреслювати записи (п. 2.10 Інструкції № 58). Отже, це помилка, тому надалі не варто цього робити. Але навіть якщо така помилка є, спробуйте передати сканкопії трудової книжки. Із практики: для Пенсійного фонду це **не порушення**. Головне — щоби власне в записах не було виправлень і закреслень.

3**Із працівником призупинили трудові відносини, він влаштовується в іншу установу. Які записи повинні внести обидва роботодавці?**

Якщо з працівником призупинили трудовий договір, пам'ятаємо норму статті 13 Закону № 2136⁴: призупинення дії трудового договору не тягне за собою припинення трудових відносин із працівником.

Згадаємо частину третю статті 48 КЗпП: на вимогу працівника роботодавець повинен вносити записи про прийняття, переведення, звільнення, заохочення та нагороди за успіхи в роботі. Про призупинення дії трудового договору до трудової книжки записів **не вносимо**. Тому якщо працівник працевлаштовується на іншу роботу, він може зробити це лише за сумісництвом.

Роботу за сумісництвом, яка оформлена у встановленому порядку, в трудовій книжці зазначаємо окремим рядком (п. 2.14 Інструкції № 58). Тому запис про роботу за сумісництвом можемо внести тільки тоді, коли працівник звільниться з роботи за сумісництвом. Якщо він перед цим звільняється в роботодавця, з яким призупинений трудовий договір, просто вносимо запис про звільнення. Про період призупинення нічого не записуємо. Далі працівник може працевлаштуватися, і тоді за його бажанням наступний роботодавець вносить запис про роботу в загальному порядку.

Виправляємо помилки

4**Що робити, якщо внесли запис про прийняття за сумісництвом до звільнення з роботи за сумісництвом?**

Якщо виникла така ситуація, що до трудової внесли одним рядком запис лише про прийняття за сумісництвом, ваші дії залежать від того, на якому підприємстві припустилися цієї помилки.

⁴ Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX.

Якщо це зробили на **вашому підприємстві**, поставте наступний номер запису, дату внесення запису й напишіть, що запис за номером таким-то є недійсним. Коли працівник звільниться з роботи за сумісництвом, внесете запис повністю про його роботу одним окремим рядком.

Якщо помилковий запис вніс **попередній роботодавець**, нічого не робіть. Такий запис може виправити роботодавець, який зробив неправильний запис (п. 2.6 Інструкції № 58). Після того як працівник звільниться з роботи за сумісництвом, за правилом пункту 2.14 Інструкції № 58 одним рядком внесіть запис про роботу за сумісництвом із періодом «із ... до ...», і все.

5

Як діяти, якщо є помилка в даті наказу про прийняття чи звільнення?

Немає значення, яка помилка: в даті прийняття на роботу, власне в записі про звільнення, в реквізитах наказу, — **процедура однакова**.

Ставимо наступний номер запису, зазначаємо дату внесення запису, у графі 3 пишемо «*Запис за номером ... недійсний, прийнято з ... на посаду ...*». У графі 4 зазначаємо підставу — наказ із правильними реквізитами.

За будь-яких помилок принцип виправлення запису однаковий. Не виправляємо, тільки якщо є помилка в нумерації записів. Коли, наприклад, помилилися й після номера 25 поставили 27 — нічого страшного. Це ні на що не впливає. Таку помилку залишайте так, як є.

6

Не внесені дані про зміну прізвища працівника. На минулому місці роботи вже не зможуть внести, тому зміну внесли ми. Це помилка?

Ні, це не помилка. Зміну записів у трудових книжках про прізвище, ім'я, по батькові й дату народження виконує власник або уповноважений ним орган за останнім місцем роботи на підставі документів (паспорта, свідоцтва про народження, про шлюб, про розірвання шлюбу, про зміну прізвища, імені та по батькові тощо) та з посиланням на номер і дату цих документів (п. 2.13 Інструкції № 58).

Якщо помітили таку помилку, вже коли працівник у вас працює, ви є останнім роботодавцем. Тому зробили все правильно й нічого не порушили.

7

Коли вносила запис про переведення на іншу посаду, почала писати початкову посаду. Потім побачила, що помилилася, й написала поруч правильну посаду, на яку перевели. Я розумію, що це помилка. Як можна виправити?

Виправляємо за **загальним принципом**. Ставимо наступний номер, дату внесення запису, у графі 3 зазначаємо: «*Запис за номером ... недійсний, переведено з ... на посаду (пишемо правильну посаду)*», у графі 4 зазначаємо підставу — реквізити наказу про переведення.

8

Немає печатки на титульному аркуші трудової книжки. Архівних документів немає, свідків немає, ПФУ трудову книжку не приймає. Як бути?

Єдиний варіант — **звернутися до суду** й зобов'язати Пенсійний фонд у судовому порядку прийняти, опрацювати, відсканувати трудову книжку і врахувати її дані до страхового стажу. Кожен має право оскаржувати в суді рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ст. 55 Конституції України). У такому разі Пенсійний фонд буде зобов'язаний це зробити, щоб виконати судове рішення. Суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов'язковим до виконання (ч. 1 ст. 129-1 Конституції України).

9

Це помилка, якщо після кожного запису в трудовій книжці роботодавець зазначав свої прізвище, ім'я, по батькові, посаду і ставив печатку?

Так, це **помилка**. Усі записи про роботу й нагороди, що внесені до трудової книжки за час роботи на підприємстві, засвідчуємо підписом керівника підприємства або спеціально уповноваженої ним особи та печаткою підприємства або печаткою відділу кадрів **лише під час звільнення** (п. 4.1 Інструкції № 58). Не потрібно засвідчувати кожен запис підписом і печаткою.

Якщо ви перший роботодавець, радимо оформити трудову книжку на **іншому бланку**.

Якщо ви не перший роботодавець і просто не звернули уваги, як такі записи вносили попередні роботодавці, спробуйте залишити все як є. Можливо, Пенсійний фонд прийме таку сканкопію, адже Інструкція № 58 не встановлює, як виправляти такі помилки.

10

На титульному аркуші з прізвищем працівник самотужки виправив помилку – протер гумкою до дірки. Що робити під час прийняття його на роботу? ПФУ не зараховує цю трудову книжку.

Звісно, Пенсійний фонд не прийме таку трудову книжку. У цій ситуації керуємося розділом 5 Інструкції № 58. Ця трудова книжка непридатна до використання. Якщо трудова книжка (вкладиш до неї) стала непридатною (обгоріла, розірвана, забруднена тощо), власник або уповноважений ним орган за останнім місцем роботи видає працівникові **дублікат трудової книжки** / вкладиш до неї (п. 5.5 Інструкції № 58). Тож маємо оформити працівнику дублікат. Для цього він повинен сходити до всіх попередніх роботодавців, отримати довідки про роботу. Коли оформимо дублікат, скануємо і передаємо сканкопію дубліката до ПФУ.

Додатково варто всі довідки від попередніх роботодавців передати Пенсійному фонду. Лише тоді у вашій ситуації можна буде завантажити інформацію про трудову діяльність у РЗО.

11

Якщо технічну помилку в прізвищі зробив попередній роботодавець, яку підставу зазначити на обкладинці, коли виправляємо цю помилку?

У такому разі зазначайте **паспортні дані** — якщо йдеться саме про помилку в прізвищі, а не про зміну прізвища. Підставою для внесення змін зазначте паспорт працівника.

Роботодавець або уповноважений ним орган вносить зміни до записів у трудових книжках про прізвище, ім'я, по батькові й дату народження на підставі документів: паспорта, свідоцтва про народження, про шлюб, про розірвання шлюбу, про зміну прізвища, імені та по батькові тощо (п. 2.13 Інструкції № 58).

12

Чи можна внести зміну прізвища працівника на підставі даних паспорта?

Не можна на підставі паспорта внести запис про зміну прізвища, якщо дійсно була зміна, а не помилка в прізвищі. Паспорт не містить інформації про попереднє прізвище. Паспорт зазначаємо, тільки якщо була помилка власне у прізвищі: пишемо правильно та зазначаємо паспорт. У решті випадків: вийшла заміж, розлучилася, просто змінила прізвище тощо, — як підставу зазначаємо документ, що містить інформацію про попереднє та нове прізвища. Це свідоцтво про шлюб, судові рішення про розірвання шлюбу, свідоцтво про зміну імені тощо.

13

У трудовій книжці зазначена підстава про зміну прізвища, номер серії свідоцтва про шлюб, але не вписано самих прізвищ, із якого на яке змінили. Треба дописати прізвища чи достатньо завантажити скан свідоцтва про шлюб?

Якщо у трудовій книжці не змінено прізвища, але внесена підстава для такої зміни, раджу **закреслити** попереднє прізвище й **дописати** нове. І лише після цього передати сканкопію трудової книжки. Інакше Пенсійний фонд може її не прийняти.

14

У трудовій помилка в даті народження. Правильно внести зміни на підставі паспорта чи свідоцтва про народження?

Вносьте такі зміни на **підставі паспорта**. Тому що паспорт містить фотографію працівника, дату народження, прізвище, ім'я, по батькові — тобто всю інформацію, яка дає змогу ідентифікувати саме цю особу.

15

До прийняття на роботу працівник перебував у відпустці для догляду за дитиною з інвалідністю. Якщо не внесли запису, як правильно зробити це?

Зараз таких записів **не вносимо**, тому що частина третя статті 48 КЗпП цього не передбачає.

У пункті 2.19 Інструкції № 58 передбачено записи, що їх вносять до внесення запису про прийняття на роботу. Ми вносили їх **до 10 червня 2021 року**. Мін'юст роз'яснив: юридична сила закону як основного джерела права, його місце в системі нормативно-правових актів закріплені в Конституції України. Вища юридична сила закону полягає також у тому, що всі підзаконні нормативно-правові акти ухвалюються на основі законів та за своїм змістом не повинні суперечити їм. Підпорядкованість таких актів законам закріплена в положеннях Конституції України. Отже, якщо норми підзаконного акта суперечать нормам закону, слід застосовувати **норми закону**, оскільки він має вищу юридичну силу⁵. КЗпП має **вищу юридичну силу**, тому такого запису не вносимо. А цей період Пенсійний фонд зарахує на підставі інформації з РЗО.

Передаємо сканкопії

16 Чи необхідно передавати сканкопії трудових книжок працівників, у яких трудовий стаж почався після 2001 чи 2004 років?

Правління ПФУ затвердило Порядок № 11-1⁶. Він не містить жодних винятків. Тому **так, подаємо сканкопії** таких трудових книжок.

17 Чи потрібно подавати до ПФУ сканкопію трудової книжки працівника, який вже отримує пенсію та не має електронної трудової книжки?

Порядок № 11-1 не містить жодних винятків щодо того, скани яких трудових книжок не передавати. Але позиція Пенсійного фонду така, що трудові книжки пенсіонерів подавати **не потрібно**. Оскільки працівник оформлював пенсію, Пенсійний фонд вже має копію чи сканкопію, яка зберігається в пенсійній справі працівника. Тому саме в цій ситуації сканувати трудову книжку не обов'язково.

18 Працівник має основне місце роботи. Скан трудової книжки внесено до кабінету ПФУ, але оригінал трудової втрачено під час евакуації. Чи достатньо буде потім Пенсійному фонду наказів про звільнення або нове працевлаштування без трудової?

У цій ситуації нову трудову книжку оформити не можемо. Якщо трудову книжку втрачено, оформляють **дублікат** (розд. 5 Інструкції № 58). Тому працівник за бажанням може оформити дублікат. Для цього він надає довідки з попередніх місць роботи, і ми вносимо записи.

⁵ Лист Мін'юсту від 30.01.2009 № Н-35267-18.

⁶ Порядок подання відомостей про трудову діяльність працівника, фізичної особи — підприємця, фізичної особи, яка забезпечує себе роботою самостійно, в електронній формі, затверджений постановою правління ПФУ від 12.03.2021 № 11-1.

Якщо сканкопія трудової є на вебпорталі ПФУ, фонд врахує цей страховий стаж на підставі раніше відсканованої трудової книжки. Зараз заяву на пенсію можна **подати онлайн** через сторінку застрахованої особи на вебпорталі ПФУ. Якщо ми не завантажуюмо сканкопії трудової книжки, оскільки вона вже відсканована і є там, Пенсійний фонд підніме цю сканкопію, додасть її до заяви і врахує весь період для призначення пенсії. Тому тут хвилюватися нема чого. Але якщо працівник зможе дати ще дублікат трудової книжки, це **буде плюсом**. Передайте і сканкопії наказів. Також РЗО наповнюється на підставі бухзвітності. Цього всього буде достатньо, щоб працівник не втратив страхового стажу.

19

Якщо сканкопії трудової вже передали до Пенсійного фонду, як надалі правильно вносити до електронної трудової книжки записи про переведення працівника? Чи достатньо надіслати наказ?

У Порядку № 11-1 зазначено, що в такому разі необхідно сформувати **XML-файл** і завантажити його разом зі сканкопією наказу. Є ще один варіант — сформувати електронний запис.

Відомості про трудову діяльність працівника подають через вебпортал електронних послуг ПФУ в електронній формі у вигляді XML-файлу. За періоди **до 10 червня 2021 року** — у вигляді:

- відсканованих копій документів;
- електронного запису в електронному кабінеті страхувальника або застрахованої особи на вебпорталі електронних послуг ПФУ, до якого додають скановані копії документів, на підставі яких створили запис (п. 4 Порядку № 11-1).

Якщо не вмієте сформувати XML-файл, коли передаєте сканкопію наказу, наприклад, про переведення працівника, там є відмітка «Додати запис». Натисніть на цю кнопку і внесіть електронний запис про переведення працівника. Додайте сканкопію наказу, завантажте цю інформацію та підпишіть. Тоді Пенсійний фонд усе прийме.

20

Якщо трудову книжку вже відсканували та надіслали до Пенсійного фонду, під час звільнення ще раз сканувати її з останнім записом?

Ні. Відомості про трудову діяльність працівника подаємо **одноразово**. Повторно подаємо відомості про трудову діяльність, якщо виправили неправильний чи неточний запис про періоди роботи за періоди страхового стажу після 1 липня 2000 року або створили неправильний чи неточний електронний запис в електронному кабінеті страхувальника або застрахованої особи на вебпорталі електронних послуг ПФУ. Коли повторно подаємо відомості про трудову діяльність, подаємо титульний аркуш та аркуші зі змінами (п. 6 Порядку № 11-1). Тому повторно сканувати трудову книжку, коли вносите запис про звільнення, і передавати її на вебпортал ПФУ **не потрібно**.

Можете відсканувати наказ про звільнення й завантажити на вебпортал ПФУ.

Утім, навіть якщо не передасте сканкопії, інформація про звільнення з'явиться в електронній трудовій книжці після того, як бухгалтер подасть звітність про звільнення працівника, а Пенсійний фонд цю звітність опрацює. Тоді цей запис з'явиться в трудовій книжці на підставі звітних відомостей. Але можете все-таки відсканувати ще й **наказ про звільнення**.

21

Чи потрібно передавати скановану довідку із соцзахисту про відпустку на дитину до трьох років?

Ні, не потрібно. У такому разі раджу, щоб або роботодавець, або працівник власноруч передав на вебпортал Пенсійного фонду довідки, свідоцтва про народження дітей. Цього буде достатньо, щоб період догляду за дитиною до трьох років зарахували до страхового стажу для призначення пенсії, навіть якщо працівник у цей період не працював.

22

Чи потрібно додати сканкопії свідоцтва про народження дитини у 2003 році, якщо в цей час працівниця перебувала у відпустці для догляду за дитиною до трьох років?

Ні, працівниця перебувала в трудових відносинах, і період повинні зарахувати до страхового стажу. Якщо в майбутньому виникнуть питання саме зі страховим стажем, можна додатково подати свідоцтво про народження дитини, щоб підтвердити, чому не було страхових внесків від роботодавців.

23

Яка необхідність передавати накази про надання відпустки для догляду за дитиною до трьох років, щоб цей період зарахували до страхового стажу, якщо в цей час працівник не звільняється і вважається працівником на цьому самому підприємстві? Чи є нюанси?

Якщо працівниця перебуває у відпустці для догляду за дитиною до трьох років та отримує допомогу при народженні дитини, на підставі відомостей від соцзахисту або зараз — Пенсійного фонду — інформація про страховий стаж буде в РЗО. Таку інформацію подають ці державні органи. Тож сканувати і передавати наказ не потрібно — працівниці й так **зарахують цей період до страхового стажу**.

Інша ситуація, якщо відпустку для догляду за дитиною до трьох років оформив **батько дитини**, а допомогу при народженні дитини отримує мати. Тоді звертаємося до частини першої статті 14 Закону № 1105⁷. У ній зазначено, що страховий стаж — це період, протягом якого особа підлягала страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та за який щомісяця сплачено страхові внески

⁷ Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 № 1105-XIV.

в сумі не меншій за мінімальний страховий внесок. Працівник весь місяць не працює. У роботодавця, звісно, немає бази нарахування ЄСВ — страхових внесків не сплачують.

Пенсійний фонд **не зараховує** цього періоду до страхового стажу, тому що допомогу при народженні дитини отримує мати. Інформація про це від соцзахисту чи ПФУ до РЗО йде саме **щодо матері дитини**. Однак період відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку включають до страхового стажу як період, за який сплачено страхові внески зважаючи на розмір мінімального страхового внеску (абз. 2 ч. 1 ст. 14 Закону № 1105). Звідки Пенсійний фонд знає, що тут треба керуватися абзацом другим частини першої статті 14 Закону № 1105? Можливо, працівник просто не ходить на роботу, прогулює. Тому Пенсійний фонд роз'яснив, що треба відсканувати і передати накази про надання чи припинення відпустки для догляду за дитиною, щоб цей період зарахували до страхового стажу⁸.

Отже, саме в такій ситуації **радимо передавати** сканкопії наказів про відпустку. У решті це робити не обов'язково.

24

Працівників звільнили у 2023 році. Вони виїхали за межі України ще в перші дні вторгнення. Їхні трудові книжки зберігаються на підприємстві. Зараз ми не можемо вже їх оцифрувати?

Так, ви не можете їх оцифрувати, тому що ви не є роботодавцем. Ви маєте їх зберігати, бо є пряма норма Інструкції № 58: трудові книжки працівників, яких не видали в день звільнення, зберігають у відділі кадрів протягом **двох років**, а далі передають до архіву підприємства і зберігають ще **50 років** (п. 6.2 Інструкції № 58). Якщо працівники, які перебувають за кордоном, зможуть там зайти на вебпортал ПФУ, то щоб допомогти, ви можете відсканувати, надіслати їм сканкопії електронною поштою, а вони самі завантажать їх у кабінеті застрахованої особи.

25

Як довго Пенсійний фонд обробляє трудові? У мене вже 12 днів у роботі.

Якщо керуватися Законом № 393⁹, то це **30 днів**. Що ближче до дати завершення сканування трудових книжок — 10 червня 2026 року, то довше Пенсійний фонд їх оброблятиме й то складніше буде зайти на вебпортал. Тому я **раджу не відкладати** це на потім.

⁸ Лист ПФУ від 25.08.2025 № 800-060101-8/56073.

⁹ Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР.

Військовозобов'язаних працівників з інвалідністю не мобілізують, коли вони мають оформлену відстрочку. Але чи дає це підстави не виконувати обов'язки щодо їх військового обліку? Тримайте пояснення та відповіді від експерта

Працівники з інвалідністю: військовий облік, відстрочка та ліміт на бронювання

Микола Кирильчук,
експерт з оплати праці
та податкового обліку
Експертус Головбух, Київ

Підприємства ведуть військовий облік працівників, які належать до призовників, військовозобов'язаних та резервістів, за Правилами № 1487¹.

Із військово-облікового документа (ВОД), що подає особа під час працевлаштування, роботодавець дізнається, до якої **категорії військового обліку** належить майбутній працівник.

Працівники, яким встановлено інвалідність і які належать до призовників, військовозобов'язаних чи резервістів, також підлягають військовому обліку в загальному порядку. Порядок № 1487 не передбачає для них винятків.

Проте в осіб, відповідальних за ведення військового обліку на підприємстві, періодично виникають запитання щодо військового обліку новоприйнятих працівників, які мають інвалідність. Розглянемо найпоширеніші з них.

Чи повідомляти ТЦК про працевлаштування особи з інвалідністю?

Так, якщо новоприйнятий працівник з інвалідністю є призовником або військовозобов'язаним, або резервістом. Адаже наявність інвалідності **не зумовлює вилучення особи з військового обліку**.

Факт наявності в чоловіка відстрочки або підстав для її оформлення не скасовує обов'язку роботодавця повідомити територіальний центр комплектування (ТЦК) про його звільнення чи працевлаштування.

¹ Порядок організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів, затверджений постановою КМУ від 30.12.2022 № 1487.

СТАТТЯ ДО ТЕМИ
Приймаємо на роботу
працівника
із «розшуком» ТЦК
 («Головбух Агро»,
 № 19/2025)

Повідомляйте ТЦК про прийняття (звільнення) з роботи призовників, військовозобов'язаних, резервістів, які є особами з інвалідністю. Строк надіслання такого повідомлення — **сім днів** із дня, коли видали наказ про прийняття або звільнення з роботи (п. 34 Порядку № 1487).

Чи включати працівника з інвалідністю до Списків?

Так, коли приймаєте на роботу або звільняєте з роботи призовників, військовозобов'язаних, резервістів, інформацію про них вносите до Списків персонального військового обліку (далі — Списки) та відомості оперативного обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів. На це маєте **п'ять днів** (п. 41, 42 Порядку № 1487). Працівники з інвалідністю не є винятком. Інформацію для Списків беріть із **даних паспорта** громадянина України та ВОД.

Якщо працівник з інвалідністю має оформлену відстрочку від мобілізації, до графи 13 Списку внесіть інформацію про **строк**, на який надали відстрочку, та **підстави** для її надання (пункт, частина, стаття відповідного закону).

Дані про наявну відстрочку знайдете в електронному ВОД працівника, що він сформував самостійно на Порталі Дія чи в застосунку «Резерв+» або отримав роздруковку документа у ЦНАП або ТЦК. До ВОД на паперовому бланку також вносять запис про оформлену відстрочку.

СТАТТЯ ДО ТЕМИ
Оновлена форма списків і
зміни в правилах
військового обліку
з 31 липня: як
застосовувати
 («Головбух Агро»,
 № 16/2025)

Які дії роботодавця, якщо працівник з інвалідністю отримав відстрочку після працевлаштування

Порядок № 1487 не містить вимоги для роботодавця інформувати ТЦК про те, що працівникові встановили інвалідність, коли отримав від нього витяг із рішення експертної команди з оцінювання повсякденного функціонування особи (далі — Витяг).

Інформувати ТЦК про призовників, військовозобов'язаних та резервістів, яких визнали особами з інвалідністю, та про зміну групи інвалідності має **експертна команда**. Вона мусить надіслати до ТЦК Витяг упродовж семи днів (п. 60 Порядку № 1487).

Військовозобов'язані, яких у встановленому порядку визнали особами з інвалідністю, **мають право на відстрочку від мобілізації** (п. 2 ч. 1 ст. 23 Закону про мобілізацію²).

Працівник оформляє відстрочку самостійно. Для цього подає заяву і додає документи, що підтверджують право на відстрочку.

Щойно працівник отримує позитивне рішення про надану відстрочку, інформація про неї з'явиться в Єдиному реєстрі призовників, військовозобов'язаних та резервістів.

² Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-ХІІ.

Працівник заново формує електронний ВОД у застосунку «Резерв+» або на Порталі Дія, або звертається по його роздрукування до ЦНАП чи ТЦК. Коли отримаєте від працівника оновлений ВОД, дані про відстрочку внесіть до графи 13 Списків.

Чи включати військовозобов'язаних працівників з інвалідністю до розрахунку ліміту на бронювання?

Підприємство, яке отримало статус критично важливого, може забронювати своїх працівників у межах ліміту, встановленого в Порядку № 76³.

У загальному випадку кількість військовозобов'язаних, які обіймають посади на критичному підприємстві і яких можливо забронювати, має становити не більше ніж 50% загальної кількості військовозобов'язаних працівників (абз. 1 п. 8 Порядку № 76). Це є лімітом на бронювання.

До загальної кількості військовозобов'язаних, визначених у пунктах 6—10 Порядку № 76, **не враховують** військовозобов'язаних:

- жінок;
- які перебувають на військовому обліку в СБУ, розвідувальних органах України;
- які визначені в абзацах другому — шостому пункту 5 Порядку № 76;
- яких забронювали інші підприємства, установи, організації (абз. 1 п. 12 Порядку № 76).

Працівників, які мають відстрочку від мобілізації, зокрема осіб з інвалідністю, **враховують до загальної кількості** військовозобов'язаних, від якої обчислюють ліміт на бронювання. Порядок № 76 не містить підстав, аби вилучати їх із загальної кількості військовозобов'язаних.

Коли приймає на роботу двох військовозобов'язаних (умовно), один із яких має відстрочку від мобілізації, зокрема через наявну інвалідність, такого працівника **не бронюйте**. Натомість другого військовозобов'язаного із цих двох новоприйнятих, який не має відстрочки, можете забронювати.

СТАТТЯ ДО ТЕМИ
Ліміт на бронювання
військовозобов'язаних:
як враховувати
мобілізованих працівників
(«Головбух Агро»,
№ 13/2025)

Головбух Агро

№ 22 (143) від 24.11.2025

Виходить із листопада 2019 року

0 44 586 56 06

0 800 21 12 20

shop.expertus.media

buhplatforma.com.ua

Продуктовий директор

Експертус Головбух

Альона Любанова

Головний редактор,

відповідальний за випуск

Наталія Дубчак

dubchak@expertus.media

Над випуском працювали

Олена Озерова

Ганна Чернишова

Олена Сердюк

Ольга Гонтаренко

Микола Кирильчук

Ірина Константинова

Ірина Чигир

Олена Коваленко

Дизайн та верстка

Тетяна Атрощенко,

Ігор Пальчевський

Редакція не несе відповідальності

за зміст рекламних матеріалів.

Позиція редакції може не збігатися

з позицією автора.

Передрук матеріалів журналу

«Головбух Агро», будь-яке їх

цитовання, публікація їх анотованих

оглядів допускаються лише

з письмового дозволу продуктового

директора.

Підписано до друку 24.11.2025

Розповсюджується лише

за передплатою, яку можна

оформити в редакції

© Цифрове видавництво Експертус,
2025

Приклади, форми і зразки документів, наведені у цьому номері журналу «Головбух Агро»

Як списати загиблі саджанці

Зразок заповнення накладної для передачі загиблих саджанців
до сміттєконтейнера 30

Списуємо загиблі саджанці: як задокументувати 31

Правила роботи Гарячої лінії Головбух Агро 0 800 21 11 32

Правила роботи сервісу

Для того щоб скористатися Гарячою лінією Головбух Агро:

- зателефонуйте з мобільного за номером 0 800 21 11 32 у будь-який час;
- повідомте Ваші прізвище, ім'я та по батькові, а також код доступу (змінюється щомісяця);
- поставте своє запитання — лаконічно та по суті.

ВАЖЛИВО

1 Експерт підготує відповідь на Ваше запитання та зателефонує Вам протягом 24 годин (за винятком запитань, що надійшли напередодні вихідних, святкових та неробочих днів — відповіді на них буде надано наступного робочого дня). Можлива затримка надання відповіді у зв'язку з воєнним станом. Дякуємо за розуміння.

2 Експерт телефонуватиме Вам лише один раз (у робочі дні з 09:00 до 18:00) — на той самий мобільний номер, з якого одержано Ваш запит. Якщо Ви не зможете відповісти на наш дзвінок, то отримаєте СМС-повідомлення про те, що ми не додзвонилися. У цьому разі, будь ласка, перетелефонуйте та поставте своє запитання ще раз.

3 Експерт не надає докладних консультацій. Консультація експерта міститиме стислу відповідь та посилання на статті з журналу «Головбух Агро», де подано інформацію стосовно рішення робочих ситуацій, подібних до Вашої.

4 Будь ласка, викладайте запитання послідовно та лаконічно, спираючись на реальну робочу ситуацію. Не забувайте зазначати важливі для бухгалтерського обліку моменти: зокрема, систему оподаткування, статус платника ПДВ.

5 Ваше запитання має стосуватися бухгалтерського обліку та оподаткування. Експерт залишає за собою право не розглядати запитання поза межами означеної тематики.

6 Експерт журналу не консультує з питань експлуатації програмних продуктів, а також не здійснює розрахунків і не складає документи за запитами читачів.

Із радістю допоможемо Вам!

Експертус ГОЛОВБУХ

Готові рішення для бухгалтера
в усіх робочих ситуаціях

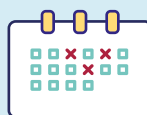
Податки та збори • Документообіг • Господарські операції • Бухоблік
Бухпроведення • Оплата праці та соцвиплати • Кадри для бухгалтера
Звітність • Перевірки та відповідальність

Спробуйте Систему в дії

gb.expertus.com.ua

Персональні
консультації
без обмежень

Інтерактивний
календар
бухгалтера

Форми, зразки
документів

Електронні версії
професійних
журналів і книг

Безплатні
вебінари
щомісяця

Навігатори,
сервіси, словники,
калькулятори

ВИЩА ШКОЛА
ГОЛОВБУХА

Будьте завжди
на крок попереду

Національна сертифікація головбуха медичного КНП

Три місяці
навчання online

Підсумковий
тест

Сертифікат
про підвищення кваліфікації
від НЮУ ім. Ярослава Мудрого

Забронюйте місце на навчання

0 800 21 12 20 | shop.expertus.media